

2014 04 | INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01

Verzamelpunt voor
overheidsdata

PDOK

02

6 geo-apps getest

**Check
je plek**

03

Gegevens uitwisselen

**Erfgoed
& Locatie**

04

Verkiezingsdata

**Electoral
kaart**

Gegevens met
een XYZ-factor

**Geodata
special**

LEES VERDER OP:

INFORMATIE PROFESSIONAL.NL

website voor informatiewerkers

IP FLASH

onze gratis digitale nieuwsbrief

NIEUWS

blijf op de hoogte

AGENDA

alle congressen en cursussen

BANEN

dé vacatures voor professionals

LEVERANCIERSGIDS

van beveiliging tot zelfservice

FILMPJES

elke week een vakvideo

BIJDRAGEN

verdiepende artikelen en verslagen

2014
04

INFORMATIE
WEEK

01
Geografische
plaatsen
FOOK

02
Geografische
plaatsen
je plak

03
Geografische
plaatsen
Edgard & Lorente

04
Geografische
plaatsen
**Electronica
samen**

Gedrukt met
een 312 factor
**Geodata
special**

14 Jochem Mollema

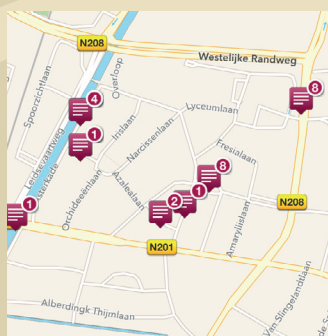
Geodata: een introductie

Geodata is overal aanwezig. Multinationals, fabrieken, scholen, ziekenhuizen, banken en vele andere organisaties maken er gebruik van. Wat dienen informatieprofessionals van dit onderwerp te weten?

18 **Leo van der Sluijs, Nico Claij en Ine de Visser** PDOK als knooppunt in geo-informatievoorziening

Om gebruikers gemakkelijk toegang tot geodata te bieden, heeft de overheid Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK) ontwikkeld. PDOK ontwikkelt zich tot een plek waar Nederlandse geo-informatie samenkomt.

20 **Matthijs van Otegem** Check je plek

Apps die gebruik maken van plaatsbepaling en geodata zijn er in alle soorten en maten. IP-redacteur Matthijs van Otegem probeerde er zes op zijn iPhone uit.

22 Ralph Kits

Erfgoed & Locatie

De rijkdom aan gegevens van erfgoedinstellingen wordt zichtbaar wanneer je ze met elkaar verbindt. Het project Erfgoed & Locatie stelt de instellingen in staat om gegevens uit te wisselen op basis van locatiegegevens en nieuwe diensten te ontwikkelen.

REDACTIONEEL

Buurtonderzoek

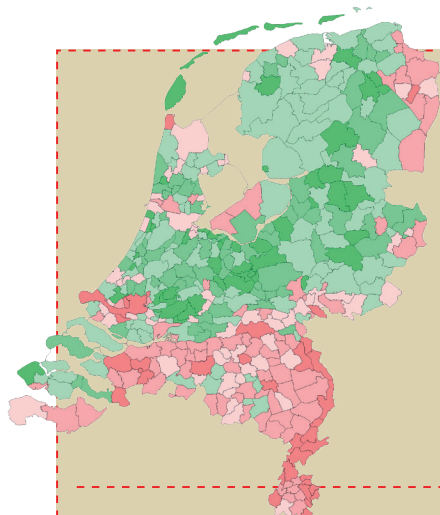
In de wijk waar ik woon staan op dit moment 17 huizen te koop. De wijk bestaat uit 38 procent lage inkomens en 34 procent hoge inkomens, en 88,9 procent van de in totaal 0,32 km² is land. Er zijn twee greenwheelspunten en wie er een keer wil overnachten vindt via Airbnb twee 'family homes'. Via overheid.nl zie ik dat er onlangs bij een van mijn burens een omgevingsvergunning is verleend voor het plaatsen van een dakkapel.

Al deze informatie is mede mogelijk gemaakt door de geografische gegevens die erachter zitten. Veel meer dan we ons bewust zijn heeft de informatie die we vrijwel dagelijks gebruiken een geografische component. Informatie die soms gewoon leuk is, soms bijzonder nuttig en soms essentieel, zeker als het gaat om het uitvoeren van overheidsstaten. Voor veel lezers zal dit nog een tamelijk onontgonnen gebied zijn. Daarom kunt u in dit themanummer van alles lezen over geodata: wat houdt het in, wie levert ze aan en wie maakt er gebruik van, hoe kun je er zelf in allerlei toepassingen gebruik van maken? En, niet onbelangrijk, wat is de rol van de informatieprofessional daarin?

Ondertussen vervolg ik mijn buurt-onderzoek. As we *speak* blijken er volgens dutchbirdalerts.nl drie foeragerende zwarte ibissen te zijn gesignaleerd in een weiland naast de A4. Geoinformatie is echt overal.

Andrea Langendoen
redactie@informatieprofessional.nl

INHOUD

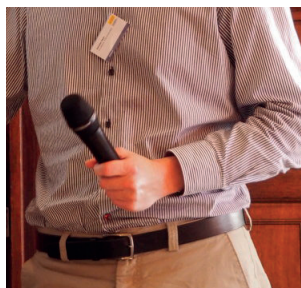

24 **Josse de Voogd** Werken met de electorale kaart

Electurale geografie bestudeert de samenhang tussen stemgedrag en locatie. Studies op dit terrein zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van verkiezingsdata, die sterk in ontwikkeling maar nog wel voor verbetering vatbaar is.

26 **Eline Corée** Leiden en omstreken op de virtuele kaart

In de rubriek *De jonge onderzoeker* bespreekt Eline Corée haar afstudeeropdracht voor Erfgoed Leiden en Omstreken: welke stappen zijn er nodig om een interactieve kaartapplicatie met zoekfunctie te realiseren?

28 **Alice Doek, Alice de Jong en Leen Liefsoens** Terugblik VOGIN-IP-lezing 2014

Actuele ontwikkelingen op het gebied van zoeken en vinden kwamen op 20 maart jl. aan bod tijdens de VOGIN-IP-lezing 2014. In de Industriële Groote Club te Amsterdam presenteerden vijf sprekers hun bevindingen. Een terugblik.

RUBRIEKEN

- 06 **Nieuws**
- 12 **#IPLINGO** Glasshole
- 13 **Column** Eric Sieverts
- 27 **Agenda** Events en exposities
- 32 **Recht op informatie** Auteursrecht voor het volk
- 34 **Datavisualisatie** Interview met Italiaanse design director Gigia Lupi
- 38 **Linked open data** Vocabulary
- 40 **Professional in het nieuws** Marieke van Delft
- 41 **Het beslissende boek** Maarten Brinkerink over 'Convergence Culture'
- 42 **Column** Frank Huysmans

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 30 mei.
Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 12 mei.

COLOFON

ISSN: 1385-5328

InformatieProfessional is een uitgave (18de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

InformatieProfessional, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Alice Doek, Frank Huysmans, Alice de Jong, Marieke Kramer, Andrea Langendoen, Pepijn Lemmens, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen (nieuwsredacteur a.i.), Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Ans ter Woerds.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Nico Claij, Eline Corée, Evelien de Jonge, Ralph Kits, Lukas Koster, Niall MacKellar, Jochem Mollema, Leo van der Sluijs, Raymond Snijders, Ingeborg Verheul, Ine de Visser en Josse de Voogd.

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter),
prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

abonnementen

Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail administratie@informatieprofessional.nl
InformatieProfessional verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Abonnementprijs € 100,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 65,-. Nieuwe abonnementen: abonnementen worden per jaargang afgesloten. Het abonnement wordt jaarlijks in het eerste kwartaal gefactureerd. Beëindiging abonnement: Abonnementen kunnen uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Studentenabonnement € 55,- (met als maximale duur vier jaar), losse nummers € 13,-. Leden van de KNVI komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementstarief. Meer informatie biedt het KNVI-secretariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, e-mail info@knvi.net.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Uitgeverij IP, tel. 06-44 09 19 85.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

GO opleidingen

School voor informatie

06-05	Promotie van bibliotheekdiensten	GAAT ZEKER DOOR
07-05	Archiefordening	GAAT ZEKER DOOR
09-05	Fotocollecties beheren en toegankelijk maken	GAAT ZEKER DOOR
09-05	Strategisch inzetten van Social Media	
12-05	Mediatheekbeheer	GAAT ZEKER DOOR
14-05	Beheer en behoud van (digitale) documenten	GAAT ZEKER DOOR
14-05	Handboek vervanging van analoge archiefbescheiden	
15-05	Ontwerpen en optimaliseren van informatiediensten	GAAT ZEKER DOOR
19-05	Digitalisering van de informatievoorziening	GAAT ZEKER DOOR
20-05	Semantisch zoeken	
21-05	Recordsmanagement & governance in SharePoint	GAAT ZEKER DOOR
23-05	Management van digitaal erfgoed	GAAT ZEKER DOOR

Meer informatie: goopleidingen.nl/agenda of 070-3512380

NIEUWS

Behangperformance

Bezoekers van de Salone del Mobile in Milaan, de grootste internationale designbeurs ter wereld die dit jaar van 8 tot en met 13 april plaatsvond, moeten vreemd hebben opgekeken. Twee mannen waren bezig het behang laag voor laag af te krabben van een muur die midden in een verder lege ruimte was geplaatst. Hier was het Nederlandse kunstenaarsduo Lernert & Sander aan het werk. In opdracht van Het Nieuwe Instituut in Rotterdam gaven zij een live performance op basis van de historische collectie van behangfabrikant Rath & Doodeheefver, nu in het bezit van AkzoNobel. Lernert & Sander krabden in paar dagen honderd lagen behang van de muur af; de eerste laag dateerde

uit de jaren tachtig, de laatste laag uit de jaren twintig. Het Nieuwe Instituut wilde met deze performance het vraagstuk van het behoud van archieven onder de aandacht brengen van een internationaal designpubliek. Diverse ontwerparchieven dreigen namelijk verloren te gaan. En dat zal, aldus het Instituut, onvermijdelijk bijdragen aan het geheugenverlies in deze sector. Voor het archief van Rath & Doodeheefver lijkt het goed af te lopen. Zoals het er nu naar uitziet zullen het Amsterdam Museum en het Stadsarchief Amsterdam in samenspraak met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een groot deel van de collectie opnemen en toegankelijk maken. (RdN)

Foto: Walter Van Cleymentbrugel

Een bibliotheek in kisten

De Franse organisatie Bibliothèques Sans Frontières heeft onlangs het project The Ideas Box gepresenteerd in de openbare bibliotheek van New York.

The Ideas Box kan worden omschreven als een bibliotheek in kisten, bedoeld om te worden ingezet in vluchtelingenkampen in rampgebieden. Een Ideas Box bevat vijftien tablets, vier laptops met een satellietverbinding, vijftig ereaders, vijfduizend ebooks, tweehonderdvijftig papieren boeken, een beamer met scherm en honderd films, bordspelen en krakjes. De kisten, naar een ontwerp van de Franse designer Philippe Starck, zijn licht, duurzaam en waterdicht en kunnen gemakkelijk vervoerd worden. Een kist is tevens als tafel of zitmeubel te gebruiken.

Volgens Paul Weil, oprichter van Bibliothèques Sans Frontières, hebben vluchtelingen meer hulp nodig dan voedsel, water en onderdak alleen. 'Mensen die alles hebben verloren hebben ook behoefte aan boeken, films, games en internettoegang om de geest te voeden, in

contact te blijven met vrienden en familie en onderwijs te genieten. Alleen zo kun je je leven weer opbouwen.'

Onlangs zijn, met hulp van de Verenigde Naties, de eerste twee boxen in gebruik genomen in een vluchtelingenkamp in Burundi, waar momenteel zesenvertigduizend mensen worden opgevangen. Er zijn ook plannen om kisten te verzenden naar Syrische vluchtelingen in Libanon en Jordanië. Volgens Weil was er voldoende animo voor de mobiele bibliotheken in Burundi. Op de eerste dag kregen meer dan dertig kinderen

naar een tekenfilm, gebruikten tien volwassenen een tablet en werden de boeken gebruikt door studenten en ouderen.

Het project wordt gefinancierd met een startkapitaal van 400.000 dollar, afkomstig uit een subsidie van de Alexander Soros Foundation. De productie en samenstelling van een Ideas Box kost 60.000 dollar. De bibliotheken worden beheerd door lokale vluchtelingen die daarvoor worden ingehuurd en opgeleid door Bibliothèques Sans Frontières. (EM)

< www.ideas-box.org/en/, vimeo.com/90004082

Sauna erbij?

De nieuwe centrale bibliotheek van Helsinki krijgt een sauna. Dat heeft de gemeenteraad van de Finse hoofdstad besloten.

Foto: ALA Architects

Het onderwerp stond ter discussie nadat de directeur van de bibliotheek in de pers had laten weten weinig te voelen voor de bouw van een sauna, omdat hij van mening is dat de bibliotheek meer bezoekers zal trekken zonder die toevoeging.

De verantwoordelijke cultuur- en bibliotheekcommissie van de bibliotheek dacht daar anders over. Voorzitter Johanna Sydänmaa liet in een verklaring weten dat de sauna van meet af een essentieel onderdeel is geweest van de visie op de nieuwe bibliotheek, omdat sauna's onlosmakelijk verbonden zijn met de Finse cultuur. De commissie heeft een educatieve sauna

voor ogen, die 'literatuur en heteluchtbaden met elkaar verbindt'. De leden beschouwen de zichtbaarheid en uitstraling van de bibliotheek als een buitenkans om de Finse saunacultuur te promoten. De nieuwe bibliotheek van ALA Architecten komt in de wijk Töölö, nabij het centrum

van Helsinki, en moet in 2017 haar deuren openen. De bibliotheek gaat 96 miljoen euro kosten.

Het woord sauna is van oorsprong Fins en betekent stoombad. Het verwijst ook naar het houten huisje waarin een sauna is ondergebracht. Finland heeft ongeveer twee miljoen sauna's. Het land telt 187.888 meren en 200.000 zomerhuisjes. Het is het enige land ter wereld dat meer sauna's dan auto's heeft. (EM)

Q & A

Davied van Berlo, programmanager Ambtenaar 2.0 bij de rijksoverheid, heeft een vierde boek uitgebracht: 'De Nieuwe Overheid. Een gesprek over de 'nieuwe overheid' en de ontwikkelingen bij het netwerk Ambtenaar 2.0.

Waar gaat je nieuwe boek over?

'De Nieuwe Overheid is ontstaan uit een samenwerking met Albert Meijer, onderzoeker bij het departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO) van de Universiteit Utrecht. De afgelopen jaren hebben we in het tijdschrift *Bestuurswetenschappen* artikelen geschreven over een aantal fundamentele discussies waar de overheid zich voor geplaatst weet. Dat varieert van de ruimte die ambtenaren hebben/krijgen om online actief te zijn tot het gebruik van gaming in beleid en de inzet van big data en online monitoring. In die artikelen hebben we geprobeerd om online discussies over deze thema's te verbinden met de wetenschappelijke literatuur.'

'Na verloop van tijd ontdekten we dat er een duidelijke lijn door de artikelen liep, namelijk het zoeken naar een goede afweging tussen wat er bij de overheid fundamenteel anders moet en wat er vooral behouden moet blijven. Met alle vernieuwingen om ons heen (technisch, maar ook organisatorisch en maatschappelijk) is die vraag actueler dan ooit. Met dit boek willen we aan die discussie bijdragen en overheden daarbij handvatten geven.'

Hoe staat de 'nieuwe overheid' er nu voor?

'Heel divers. Er zijn enorm veel voorbeelden van overheidsorganisaties

die vernieuwend bezig zijn en experimenteren met andere manieren van samenwerken, beleid maken of de bedrijfsvoering organiseren, maar ik ken ook organisaties die zich daar nog voor afsluiten. Vaak zijn het individuele ambtenaren die met initiatieven komen, maar eigenlijk horen thema's als digitalisering, Het Nieuwe Werken en sociale innovatie standaard deel uit te maken van de strategische agenda. Bijvoorbeeld door bezuinigingen verschuiven deze thema's vaak naar beneden op die agenda, terwijl ze juist deel uitmaken van de oplossing.'

Vanuit het perspectief van de 'nieuwe ambtenaar' startte je in 2008 het programma Ambtenaar 2.0. Hoe staat het daarmee?

'In december 2013 heeft het Rijk besloten om de financiering van het programma Ambtenaar 2.0, dat verantwoordelijk is voor het communitymanagement van het gelijknamige netwerk, stop te zetten. Vanaf 1 juli houdt het programma echt op te bestaan en zijn mijn collega Marie Louise Borsje en ik daarvoor niet meer vrijgemaakt. Gelukkig hebben we een actief netwerk van bijna 10.000 leden; we zijn nu bezig om onze taken over te dragen. Kortom, het netwerk blijft bestaan. Ook Pleio (Plein Overheid), het digitale platform voor samenwerking van de overheid, gaat gewoon door.'

Nieuwe innovatieprijs

Dit najaar wordt voor het eerst de Innovatie voor Informatie Award uitgereikt. De Ivi Award is bedoeld voor innovaties in de informatiëbranche.

Met het uitreiken van deze award wordt beoogd het innovatieve klimaat te bevorderen in bibliotheken, archieven en afdelingen die binnen hun organisatie de ontsluiting van informatie als hoofdtak hebben.

Voor de Ivi Award komen initiatieven in aanmerking in openbare, onderwijs- en speciale bibliotheken en archieven met een openbaar karakter. Het gaat om innovaties op technisch en sociaal gebied, zolang ze maar ten goede komen aan het publiek.

De Ivi Award is een initiatief van de Stichting Innovatie voor Informatie. De prijs wordt toegekend door een onafhankelijke jury en zal worden uitgereikt tijdens het KNVI-congres in november. Neem voor meer informatie contact op met Huub van Dom melen via info@iviaward.nl <

Gemopper bij heropening van The Women's Library @ LSE

'The women's movement is in rude health and exists independently of bricks and mortar.' Aldus Anne Summers, voorzitter van de vriendenvereniging van The Women's Library in Londen, in een ingezonden brief in *The Guardian* van 14 maart. De brief is een reactie op het schriftelijke en fysieke protest van wetenschappers, feministen en bibliothecarissen bij de heropening van The Women's Library in Londen op 12 maart jl.

Door: Ingeborg Verheul

Op de website van *The Bookseller* werd het al aangekondigd: 'Campaigners are planning to picket the re-opening of the Women's Library tonight (12th March) at its new home in the London School of Economics (LSE). Gail Chester of London's Feminist Library, a member of the Save the Women's Library Campaign, said the group was planning a "peaceful protest" over the opening of the new site this evening, to highlight their concerns over accessibility to the collection.'

Gevreesd wordt dat door de verhuizing van The Women's Library naar de London School of Economics (LSE) de collectie minder toegankelijk wordt voor het grote publiek en dat raadpleging en gebruik voortaan voorbehouden zullen zijn aan academici met een lenerspas van de LSE.

Flyers

Op de avond van de officiële opening deelden zo'n dertig vrouwen uit het Engelse/Londense feministennetwerk flyers uit voor de deur van de LSE Library. De flyer bevatte een open brief met zes vragen aan de algemeen directeur van de bibliotheek van de LSE, over

het uitnodigingsbeleid voor de feestelijke opening, het opheffen van diverse oude social media-kanalen van The Women's Library en de verhuizing naar een andere locatie.

Met name het vertrek uit het voormalige gebouw in de Londense wijk East End is een pijnpunt. Tot 2012 was The Women's Library gevestigd in een voormalig Victoriaans washuis. Dit was in 2002 volledig opgeknappt tot een – naar men zegt – architectonisch hoogstandje, met geld van de Heritage Lottery Fund. In roze neonletters prijkte fier de naam op de gevel en hoewel onderdeel van de London Metropolitan University, werd het gebouw gezien als een hoogtepunt in de geschiedenis van vrouwen en hun strijd voor gelijke rechten en gelijke kansen. Of, zoals historica Laura Schwartz schreef in een blog op *The Independent*: 'The Women's

Library embodied an early 21st-century optimism: women were no longer to be "hidden from history".'

Ontmoetingsplek

The Women's Library werd opgericht in 1926 als Library of the London Society for Women's Service. De basis van de collectie vormde het archief van de Suffragette Movement, de Engelse vrouwenkiesrechtbeweging, in Groot-Brittannië. Zij is inmiddels uitgegroeid tot een omvangrijke verzameling van en over vrouwen: 60.000 boeken en pamfletten; 3.000 tijdschriften, 500 archieven en zo'n 5.000 foto's, objecten en posters.

In East End ontwikkelde de bibliotheek zich tot een levendige ontmoetingsplek, niet alleen voor wetenschappelijk onderzoekers, maar ook voor mensen uit de buurt en lokale femi-

nistische groeperingen.

Verhuizing

In 2012 kwam het bericht dat de London Metropolitan University vanwege bezuinigingen de bibliotheek niet meer kon onderhouden. The Women's Library werd in haar voortbestaan bedreigd. Na diverse pogingen de bibliotheek in het oude gebouw te handhaven, werd in januari 2013 besloten haar te verhuizen en integraal op te nemen in de bibliotheek van de LSE. Deze universiteit bestaat sinds 1895 en is dé universiteit in Groot-Brittannië voor sociale wetenschappen, economie en politicologie.

Speciale collectie

Inmiddels is de bibliotheek – nu omgedoopt tot Women's Library @LSE – verhuisd en als speciale collectie opgenomen in de LSE-bibliotheek. Sinds 31 maart is een speciaal daarvoor ingerichte leeszaal geopend voor raadpleging van het materiaal. De met groen en lila gestoffeerde ruimte (de kleuren van de Britse Suffragette Movement) biedt plaats aan veertig studieplekken en in de open opstelling staan de naslagwerken over vrouwenemancipatie en vrouwengeschiedenis.

Foto's: LSE

Collectie onder de aandacht gebracht

- > LSE heeft ervoor gezorgd dat de catalogus van The Women's Library geïntegreerd werd in die van de LSE-bibliotheek. Alle Women's Library-titels hebben een aparte signatuur gekregen (WL), zodat direct duidelijk is dat het materiaal tot deze collectie behoort.
- > Speciaal voor de opening zijn verschillende topstukken gedigitaliseerd en via de website beschikbaar gesteld in een historische tijdlijn. Ook is er een app voor de smartphone in ontwikkeling voor het maken van historische wandelingen, op basis van stukken uit de collectie van The Women's Library. De toepasselijke (en mooi allitererende) titel luidt: 'Women's Walks'.
- > In de toekomst wil de bibliotheek nog veel meer bronnen en foto's digitaliseren en via de website beschikbaar stellen. Ook het verwerven van born-digital archieven is meegenomen in het acquisitiebeleid.
- > Direct naast de studiezaal hebben archivariissen en conservatoren een werkplek, zodat ze goed benaderbaar zijn voor de mensen op de studiezaal. Ook staat er een ruimte op het programma waar The Women's Library lezingen en cursussen voor een breder publiek kan geven.
- > Op de begane grond, naast de hoofdingang van de LSE-bibliotheek, komt een tentoonstellingsruimte voor de topstukken uit The Women's Library-collectie. Op die manier kan de geschiedenis van het feminisme en de suffragettes in Groot-Brittannië levend worden gehouden.

Hoewel de leeszaal hiermee prominent wordt geprofileerd als nieuwe huisvesting van The Women's Library, doet zij tegelijkertijd dienst als leeszaal voor de andere *Special Collections* van de LSE.

Het archiefmateriaal van The Women's Library is toegevoegd aan de archiefcollectie van de LSE. De objecten zijn apart opgeslagen in het magazijn, net zoals de rest van de boekencollectie. Alles is alleen raadpleegbaar in de leeszaal en wordt niet uitgeleend.

Angst terecht?

Wij kijken er in Nederland inmiddels niet meer van op dat met sluiting bedreigde bibliotheken bij overname hun eigen huisvesting moeten verlaten. Het is voor de overnamepartner – zeker bij overname van een hele collectie – uit kostenperspectief en uit praktisch

oogpunt vaak niet haalbaar de oude locatie te handhaven.

En hoe zit het nu met de angst van de demonstranten voor verminderde toegankelijkheid van de collectie? Gezien de aanpak van de integratie van The Women's Library in de LSE lijkt die vrees niet terecht. Maar dat zeg ik als een van de genodigden bij de heropening.

Bij de officiële opening was vrijwel niemand uit de kring van de andere Britse feministische bibliotheken en instituten uitgenodigd, op een enkele bibliothecaris en voormalige medewerker na. De LSE schreef later – ook weer in een ingezonden brief in *The Guardian* – dat ruimtegebrek de reden was voor het selectieve uitnodigingsbeleid. En dat is jammer. Open en directe communicatie zou de verhoudingen verbeteren. Maar dan alleen als het van twee kanten komt.

Tot nu toe doet The Women's Library @ LSE er alles aan haar bijzondere collectie binnen de LSE als zodanig te profileren en voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk te maken (zie kader). Ik ben ervan overtuigd dat als zij eenmaal haar plek binnen het grotere geheel van de LSE heeft gevonden, ook versterking van de nationale samenwerking hoog op

de agenda zal staan. Het gaat tenslotte om de collectie en om het gebruik daarvan, niet om het gebouw waarin de collectie wordt bewaard.

Ingeborg Verheul is manager Collecties (bibliotheek en archief) van Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis in Amsterdam.

Verder lezen

- > Website van Women's Library @ LSE: tinyurl.com/lx8wpXu
- > Kritische geluiden rond (her)opening: tinyurl.com/q4avol8; het stuk van Laura Schwartz in *The Independent*: tinyurl.com/p5dg22t
- > Bidbook van LSE voor Women's Library: tinyurl.com/nfvknue
- > Mapping the World: een door Atria onderhouden website met gegevens van bibliotheken, archieven en informatiecentra wereldwijd op het gebied van vrouwengeschiedenis en emancipatie: tinyurl.com/qckpep2

Ga voor
het laatste
nieuws naar

www.informatie
professional.nl

Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?

ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING

Reekx

www.reekx.nl

NIEUWS

#IPLINGO

Glasshole

Door: Edwin Mijnsbergen

Eind december 2013 keek Mat Honan van het tijdschrift *Wired* terug op negen maanden experimenteren met Google Glass, in het fascinerende artikel 'I, Glasshole: My Year With Google Glass'.* Deze bijdrage is vooral fascinerend omdat Honan meer aandacht besteedt aan het sociale aspect van de computerbril van Google dan aan de techniek of de toekomstperspectieven ervan. Dat sociale aspect zat de auteur namelijk dwars. Dat hij zijn vrouw moest overtuigen van de noodzaak deze gadget uitgebreid te testen voor zijn werk als technologie-journalist vond hij logisch, maar dat zijn eigen collega's hem buitensloten en hem omschreven als klootzak, vond hij gekker: 'My co-workers at Wired, where we're bravely facing the future, find it weird. People stop by and cyberbully me at my standing treadmill desk. Do you know what it takes to get a professional nerd to call you a nerd? I do. (Hint: It's Glass.)'

Dat Honan in de titel van zijn bijdrage met een knipoog refereert aan *Ik, Robot* van de Amerikaanse schrijver Isaac Asimov is grappig. Het gebruik van het woord *Glasshole*

is grappig én spitsvondig. Met dat ene woord vat de schrijver bijna de gehele strekking van het artikel samen. Mensen vinden je asociaal als je een Google-bril draagt – en sluiten je daarom buiten.

Maar Honan heeft het woord niet bedacht. Technologiesite TechCrunch gebruikte het woord al elf maanden eerder en verwees daarbij naar de bron: een tweet van @StartupJackson, die zijn afkeer in oktober 2012 uitdrukte met de woorden 'Glasshole – That know-it-all guy you've always hated, only now he's got 4G and Google+ connected to his face. Thanks Google.'

De website urbandictionary.com bombardeerde *Glasshole* tot woord van de dag in februari 2013. Twee maanden later dook het woord op bij NRC en de NOS kopte recent nog: 'Google: wees geen "Glasshole"'. Het woord is geaccepteerd. Je zou daar ook uit kunnen opmaken dat het speeltje van Google nog een lange weg heeft te gaan. <

* www.wired.com/2013/12/glasshole/

Edwin Mijnsbergen is
nieuwsredacteur a.i. van
InformatieProfessional.

Eric Sieverts

Metadata is niet meer wat het geweest is

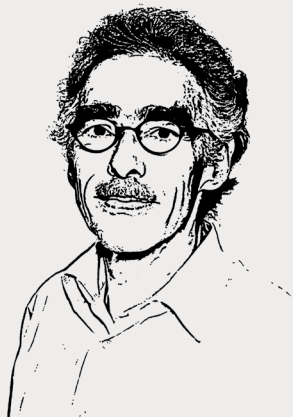
Metadata zou best eens het woord van 2014 kunnen worden. Iedereen heeft het er ineens over. Vijf jaar geleden placht ik mijn IDM-studenten nog omstandig uit te leggen wat metadata waren. Alleen voorlijke automatiseerders gebruikten het woord toen al een tijdje. En een paar pretentieuze bibliothecarissen die *metadata* chiquer vonden klinken dan het oubollige *titelbeschrijving*. Daartoe geïnspireerd door Amerikaanse vakgenoten die in personeelsadvertenties al langer *Metadata Librarians* en *Metadata Coordinators* wierven.

OpenGLAM bericht werd: 'Nearly all German National Library metadata now available under CCO license'. Het heeft brave bibliothecarissen waarschijnlijk meer dan een eeuw gekost om die tien miljoen metadata te verzamelen. Maar daartoe heeft dan wel iedereen vrije toegang. En dan nog een opmerkelijk verschil. Intussen hebben wij voor onze zoeksystemen meestal een voorkeur voor full-text zoeken, boven alleen metadata. Maar de NSA beweert voor hun analyses wel met alleen maar metadata toe te kunnen. Of zouden ze stiekem toch alles bewaren wat wij zeggen en schrijven om daarop datamining los te laten (zoals Google natuurlijk al lang doet)?

Uit historisch besef heb ik ook nog even gekeken in de gedigitaliseerde oude kranten van de KB (die nu in de nieuwe dienst Delpher zitten). Vijftien vindplaatsen voor 'metadata'! Maar veertien daarvan, uit de jaren 1894-1934, blijken voort te komen uit de meest onwaarschijnlijke OCR-fouten. In werkelijkheid bleek daar *matador*, *met-selaar* of *margarinefabriek* te staan. Alleen in een overzicht van radio- en tv-programma's in het *Limburgs Dagblad* kwam echt het woord metadata voor. Op zondag 2 februari 1975 zond de Belgische tv een tien minuten durend filmpje uit dat kortweg *Metadata* heette. Dat maakt wel heel nieuwsgierig naar wat onze Belgische buuren daar bijna veertig jaar geleden al over te melden hadden.

Nog even iets recenters. In mijn bookmarks zat ook nog een bijna twee jaar oude blogpost met de titel: 'Metadata isn't what it used to be'. Dat ging toen nog over catalogiseren, maar buiten die context klinkt deze verzuchting nu wel heel actueel.

‘Een paar pretentieuze bibliothecarissen
vonden *metadata* chiquer klinken
dan het oubollige *titelbeschrijving*’

Eric Sieverts is redacteur
van InformatieProfessional
en freelance docent en adviseur

Dat het woord ‘metadata’, behalve bij
 wat vakidioten, hier vrijwel onbekend was,
 blijkt ook wel uit het voorkomen ervan in
 de Nederlandse Krantenbank. In de peri-
 ode tot en met 2013 kwam het maar tien
 keer voor in koppen van artikelen, waarvan
 zelfs maar drie keer in gewone kranten. De
 rest kwam uit vakbladen, zoals onze eigen
IP, de *VIP* en *InCT*. Maar alleen al in de
 eerste drie maanden van dit jaar komen
 we het dertig keer tegen. Dankzij Edward
 Snowden en de af luisterpraktijken van de
 NSA heeft ineens iedereen het erover en
 iedereen denkt te weten wat metadata zijn.
 Zo meldde de *Volkskrant* onder meer: ‘Ook
 Plasterk wist al maanden over metadata’;
 ja, hij wel. En ook nog: ‘NSA verzamelt
 6 miljard metadata per dag’.

Dat is nog wel van een andere orde dan de metadata waarover begin dit jaar op

Gegevens met een XYZ-factor

Ruimtelijke gegevens, gegevens met een locatie, zijn overal aanwezig. Multinationals, fabrieken, scholen, ziekenhuizen, banken en vele andere organisaties maken er veelal gebruik van zonder zich er bewust van te zijn. Nederland loopt voorop in het gebruik en het toepassen van geo-informatie. Wat dienen informatieprofessionals van dit onderwerp te weten? Een introductie.

Jochem Mollema *****

Gegevens die aan een locatie gerelateerd zijn – vaak ten onrechte ook geo-informatie genoemd – zijn dagelijks in het nieuws terug te vinden. Een greep uit de zaterdagkrant van 15 maart jl.: de zoektocht naar de verdwenen Boeing, afgesloten wegen in Den Haag voor de Nuclear Security Summit, een overzicht van ondervoeding in Azië, archeologische vondsten bij Fort Utrecht, verspreiding vogelpest in Nederland en laadpunten van elektrische auto's... Geodata is echt overal te vinden. En we maken er vaak gebruik van zonder erbij stil te staan. Zo is de locatie van mobiele telefoons bekend bij de providers, wordt het in- en uitchecken met de OV-chipkaart bijgehouden door de NS en andere ver-

‘We maken vaak gebruik van geodata zonder erbij stil te staan’

voersbedrijven en registreren speciale camera's kentekens van auto's. Voorbeelden te over, maar waarin verschilt geo-informatie van andere informatie?

Wat zijn geodata?

Geodata is een verzamelnaam voor alle gegevens (virtueel of fysiek) die aan een plek op de aardbol gerelateerd zijn; het gaat hier om de locatie van deze gegevens vastgelegd in coördinaten. In Nederland legt het Rijksdriehoekstelsel de locatie vast in een X- en in een Y-coördinaat. De hoogte (de Z-waarde) wordt daarbij nog vastgelegd ten opzichte van het Algemeen Nederlands Peil (ANP).

Geodata kent een aantal verschijningsvormen: de kaart, de objecten op een kaart,

luchtfoto's, records in een database, et cetera. Van objecten wordt ook de geometrie (punt, lijn of vlak) vastgelegd als attributen van het object. Deze attributen worden niet in een conventionele database, maar in een geodatabase of als een specifiek geobestand opgeslagen omwille van de performance bij netwerk analyses, geografische analyses en visualisatie.

Geodata en geo-informatie worden vaak als synoniemen van elkaar gezien. Het betreft echter twee verschillende grootheden; data is immers ook niet gelijk aan informatie. Geodata wordt pas geo-informatie wanneer de geodata een betekenis krijgt en de gebruiker die kan interpreteren. De ervaringsregel is dat tachtig procent van alle informatie een ruimtelijke component heeft. Geo-informatie is ook synoniem voor een bedrijfstak waar in Nederland meer dan tienduizend mensen werkzaam zijn; het leeuwendeel daarvan werkt bij de overheid.

Zonder metadata geen informatie

Metadata zijn gegevens over de data of dataset, zoals herkomst en kwaliteit. Het is belangrijk om direct metadata vast te leggen, bijvoorbeeld wie de data verzameld heeft, waar, wanneer, soort data en onderwerpen. Wie zijn data wil delen met anderen en er later zelf ook eenvoudig in wil kunnen zoeken of vergelijken met nieuwe data, doet er goed aan om deze gegevens op gestandaardiseerde wijze vast te leggen (bron: DANS / Data Archiving and Networked Services).

De standaard voor metadata voor geo-informatie is het metadataprofiel, dat door Geonovum (zie verderop) wordt beheerd. Er is een metadataprofiel voor datasets (geografie) en een metadataprofiel voor (geo)services.

Geo-informatie is alleen bruikbaar voor professioneel gebruik, bijvoorbeeld voor analyse en beleid, wanneer de volgende vragen beantwoord kunnen worden:

- > Wat is de actualiteit van de dataset? Wordt de set dagelijks bijgewerkt of is er bijvoorbeeld sprake van een mutatiefrequentie van meer dan een jaar?
- > Wat is de volledigheid? Zijn objecten op de kaart voor het gehele gebied van de dataset beschikbaar of slechts voor een deel van de dataset?
- > Wie is de eigenaar van de gegevens? Als

Jochem Mollema is zelfstandig adviseur geo-informatiemanagement bij Unafact en gastdocent aan de Haagse Hogeschool.

er onjuistheden geconstateerd worden, wie kan daar dan op aangesproken worden?

- > Wat is de nauwkeurigheid van de dataset? Zijn de gegevens met een nauwkeurigheid van enkele millimeters ingewonnen of zijn de gegevens handmatig met een (on)nauwkeurigheid van enkele meters geplaatst?

Nationale programma's

De overheid en diverse kennisorganisaties ondersteunen het gebruik van geo-informatie actief. Een van deze organisaties is Geonovum. Geonovum heeft als doelstelling om geo-informatie voor de overheid toegankelijk te maken ten einde de overheid beter te laten presteren.

Het belangrijkste instrument van deze organisatie is standaardisatie; zij heeft een groot aantal informatiemodellen gemaakt in ongeveer twintig disciplines. Geonovum is ook de beheerder van deze standaarden en heeft voor een brede borging van geo-informatie binnen Nederland ook een adviserende rol.

Bovendien werkt zij mee aan het vaststellen van landelijk beleid. Al deze activiteiten op geogebied zijn vergelijkbaar met die van andere kennisorganisaties, zoals DANS voor de bevordering van de duurzame toegang tot digitale onderzoeksgegevens.

Basisregistratie grootschalige topografie

De overheid is bezig met het borgen van het stelsel van basisregistraties, de gegevensverzamelingen met de basisgegevens. Overheden moeten deze registraties verplicht beheren en gebruiken. Enkelvoudige opslag en meervoudig gebruik is hierbij het credo. Geo-Nederland is in de ban van de basisregistratie grootschalige topografie (BGT). Op 1 januari 2016 moet er een landsdekkend gegevensbestand beschikbaar zijn. Op een gedetailleerde digitale kaart van Nederland moeten objecten zoals gebouwen, wegen, water, spoorlijnen en groen op een eenduidige manier zijn vastgelegd.

Voor veel bedrijven die werkzaam zijn in de geobranche is de komst van de BGT een zegen, zonder zouden deze bedrijven de crisis niet overleven. De overheid houdt de hand op de knip, maar omdat de basisregistratie grootschalige topografie een

verplichting is, investeert de overheid toch in duurzame oplossingen. Voor afnemers is de BGT ook een zegen: topografie van hoge kwaliteit die vrij beschikbaar komt via open data. Voor een dergelijke rijke dataset moesten vroeger astronomische bedragen betaald worden. De BGT is niet de enige set die als open data beschikbaar komt. Gemeenten, provincies en andere overheden stellen een enorm aantal geodatasets beschikbaar als open data.

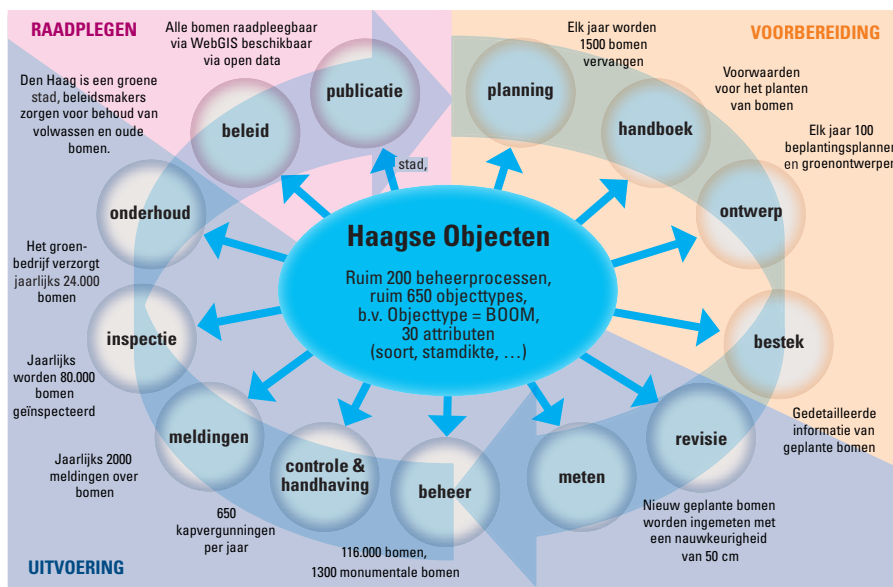
Open (geo) data

Openbaar, vrij verkrijgbaar, vrij voor hergebruik en betaald met het geld van belastingbetalers – het zijn de kenmerken

‘Geo-informatie is synoniem voor een bedrijfstak waarin meer dan 10.000 mensen werkzaam zijn’

van open data. Met het beschikbaar stellen van deze data stimuleert de overheid het bedrijfsleven; grote investeringen voor basisgegevens zijn niet langer nodig. Gemeenten anticiperen met het vrijgeven van de data op vragen van burgers. Gemeenten krijgen steeds vaker WOB-verzoeken (Wet Openbaarheid Bestuur). Het afhandelen van deze verzoeken, onder andere voor databestanden, kost veel tijd en geld. Meer inzicht in de gemeentelijke gegevens en processen bevordert de participatie.

Een groot deel van de open data is geodata. De productie hiervan komt hoofdzakelijk voor rekening van de overheid. Via de distributeurs, de eigenaren van de verdelstations, wordt de open data voor een breder publiek vrijgegeven. Portalen zoals het Nationaal Georegister (NGR) en Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK) (zie artikel verderop in dit nummer) beschrijven de datasets van de producenten en leggen aan de gebruikers uit hoe zij de open datasets op de servers van de producenten kunnen benaderen. Het grote voordeel van open geodata is naast de beschikbaarheid en actualiteit de opmaak van de kaarten. Kenners weten dat er in

Integraal beheerproces voor het objecttype 'boom' bij de gemeente Den Haag

een goed kaart uren handwerk zit. Via de landelijke loketten kunnen de gebruikers deze geodata prima gebruiken voor zeer uiteenlopende doeleinden.

Geo-informatiemanagement

Geo-informatiemanagement is de combinatie van geo-informatie en informatiemanagement, de informatievoorziening van gegevens met een ruimtelijke component. In de praktijk betekent dit: implementeren, configureren, beleid maken, advies geven, aanbestedingen begeleiden, ICT-problemen oplossen met een grote geofactor en ervoor zorgen dat de ruimtelijke gegevens in een organisatie goed beheerd worden.

Stel dat een grote onderzoeksinstelling voor haar onderzoeken veel geodata nodig heeft. Meerdere onderzoekers zijn los van elkaar op zoek naar dezelfde gegevens. Voor elk project moet de data opnieuw verzameld worden. Dat is kostbaar, omslachtig en niet erg efficiënt. Aan functioneel beheer, werken met open data, opbouwen van basisbestanden en data vastleggen in een gegevenscatalogus heeft de organisatie niet gedacht.

Of denk aan een vooraanstaand ingenieursbureau dat elk jaar verantwoordelijk is voor grote veranderingen in de stad. In duizenden tekeningen worden deze veranderingen minutieus vastgelegd. Beheerders in de stad willen deze waardevolle gegevens graag gebruiken. Hoe kun je het ontwerpproces zo aanpassen dat de gegevens in de ontwerpen direct herbruikbaar zijn?

En tot slot: een aantal gemeenten werkt samen op ICT-gebied. Men wil het aantal applicaties verminderen en de ICT-omgeving structureren. Na een kort onderzoek blijken er niet twee maar vier omgevingen te zijn waarin getekend wordt en ruimtelijke objecten beheerd worden. Tevens blijkt uit het onderzoek dat het functioneel beheer van de geo-omgeving niet of nauwelijks aanwezig is. Welke route moet dan uitgestippeld worden?

Al deze voorbeelden vragen om een nieuwe aanpak. De geospecialist en de informatiemanager hebben hulp nodig van de geo-informatiemanager die zowel de taal van de geospecialist als van de informatiemanager spreekt. Wanneer ben je geo-informatiemanager? Het is geen exacte wetenschap. Elke geo-informatiemanager heeft zijn/haar eigen aanpak en een eigen rugzak met kennis en ervaring. Het fundament van de geo-informatiemanager staat op drie pijlers:

- > kennis van de bedrijfsprocessen in de markt waar hij/zij werkzaam is;

> kennis van geo-informatie, op de voet volgen van de laatste ontwikkelingen en deze toe kunnen passen;

> kennis van informatievoorziening: weten, begrijpen en kunnen toepassen van verschillende informatiemanagement-modellen.

Objectgericht werken

Geodata is meer dan een kaart, meer dan een afbeelding op het scherm die als referentie gebruikt kan worden. Denk maar aan de kaart die tevoorschijn komt als er in Google (Maps) een adres gezocht wordt. Een kaart is opgebouwd uit een groot aantal objecten die allemaal unieke eigenschappen bezitten. Deze objecten hebben een locatie (waar bevindt het object zich?) en een vorm (de geometrie, zo ziet het object eruit). Vorm en locatie zijn beide eigenschappen van een object die als attributen van een object in een ruimtelijke database vastgelegd worden.

De ruimtelijke attributen zijn onlosmakelijk verbonden met de administratieve attributen. Zo wordt van een boom niet alleen de locatie vastgelegd (de zogenaamde XYZ-coördinaten), maar ook de boomsoort, plantjaar, kroonhoogte, et cetera. Samen vormen deze attributen het object. Het object staat centraal.

Objectgericht werken vormt ook de basis voor het opzetten van een 3D-omgeving. Van veel objecten kan gemakkelijk een 3D-model gemaakt worden. De stap naar een 3D-omgeving is voor veel organisaties het einddoel, deze omgeving benadert immers zoveel mogelijk de werkelijke situatie. De route ernaartoe verschilt, evenals het tempo waarin zo'n omgeving gerealiseerd kan worden.

Een voorbeeld van een objectgerichte aanpak is de integrale beheeromgeving van de gemeente Den Haag, waar meer dan een miljoen Haagse objecten in beheerd worden.

Integraal beheer in Den Haag

Een gemeente beheert een groot aantal objecten in de openbare ruimte. De objecttypes, van boom tot afvalbak, van lichtmast tot ecologische zone, van rioolstreng tot wipkip, verschillen allemaal sterk van elkaar, maar ze hebben allemaal een locatie (XYZ) en een verschijningsvorm (geo-

‘Organisaties profiteren van de Nederlandse en wereldwijde standaarden op geogebied’

metrie). De gemeente Den Haag is goed voor ruim 650 objecttypes die binnen één integrale omgeving beheerd worden. Zonder geo-informatie kan deze omgeving niet bestaan. Bijzonder in de integrale beheer-omgeving is het hergebruik van objecten. Verschillende beheerprocessen maken gebruik van dezelfde objecten binnen één database; dit in plaats van één omgeving per beheerproces. Van het plannen tot aan het publiceren staat het object centraal.

Cruciaal is het gebruik van de intelligente ontwerpen. Objecten worden niet alleen getekend, maar ook voorzien van extra gegevens. Op basis van deze extra gegevens, zoals boomsoort, leeftijd van een boom en de wijze van plaatsen, kan het ingenieursbureau gemakkelijker bestekken maken. Jaarlijks produceert het ingenieursbureau van de gemeente Den Haag duizenden tekeningen met waardevolle informatie van de objecten die ontworpen zijn en die door de beheerders meteen gebruikt kunnen worden. Wanneer de ontwerpen van de gemeente niet intelligent gemaakt worden, is hergebruik van de objecten niet mogelijk. Een groot team van informatiespecialisten binnen de Dienst Stadsbeheer (projectleiders, functioneel beheerders, architecten en adviseurs) is bezig om deze integrale beheeromgeving te realiseren. Het integrale beheerproces wordt in de figuur op pagina 16 voor het objecttype 'boom' geïllustreerd. Met het integraal beheer van gegevens wordt bedoeld dat meerdere beheerprocessen gebruik maken van dezelfde gegevens en deze gegevens door verschillende processen gebruikt worden. Integraal beheer van gegevens komt binnen de gemeente vooral voor bij het beheren van de openbare ruimte. Beheerprocessen in de openbare ruimte zijn bijvoorbeeld het beheer van bomen, wegen, speelterreinen, groenvoorzieningen, afvalbakken, openbare verlichting, et cetera.

Het voorbeeld van de gemeente is een van de vele terreinen waar ruimtelijke gegevens een primaire rol vervullen.

Informatiemodellen

Organisaties profiteren van de Nederlandse en wereldwijde standaarden op geogebied. Leveranciers van applicaties hebben er samen met kennisinstituten en brancheorganisaties voor gezorgd dat er informatiemodellen en standaarden voor het uitwisselen van gegevens via berichtenverkeer

‘Een groot deel van de open data is geodata’

werden ontwikkeld. Met berichtenverkeer wordt hier bedoeld de communicatie tussen systemen conform een servicegerichte architectuur waarbij de berichten qua opbouw gestandaardiseerd zijn. Per discipline, bijvoorbeeld voor het vaststellen van bestemmingsplannen of het in kaart brengen van de ondergrond, worden gegevens gemodelleerd en vastgelegd in een informatiemodel. Deze modellen worden één op één verwerkt in applicaties en vormen het hart van het datamodel van de applicatie. Het wiel hoeft hier gelukkig maar één keer uitgevonden te worden. Binnen de integrale beheeromgeving van de gemeente Den Haag wordt er rekening gehouden met zeven informatiemodellen, waarvan sommige nog in ontwikkeling zijn: een model voor de geografie (IMGeo), een model voor de registratie van kabels en leidingen (IMKL), een model voor het beheer van de openbare ruimte (IMBOR) en nog vier andere standaarden. Informatiespecialisten hebben in Den Haag

hun handen vol aan het laten praten van het eigen model met de Haagse Objecten (voor elk objecttype een eigen plek) en de landelijke modellen. Omdat de landelijke standaarden de grootste gemeene deler bevatten, moet een organisatie ook nog de ruimte hebben voor eigen objecten met eigen definities. Het is een dynamisch werkveld.

Tot slot

Kennis van geo-informatie behoort tot de noodzakelijke uitrusting van de informatieprofessional. Dit zijn de vijf belangrijkste zaken die een informatiespecialist moet weten over geo-informatie:

- 1** Elke organisatie heeft ruimtelijke gegevens.
- 2** Metadata is onmisbaar, zonder metadata geen geo-informatie.
- 3** Geodata is vrij beschikbaar. De overheid stimuleert het vrijgeven van rijke datasets in de vorm van open data.
- 4** Geo-informatiemanagement is een nieuwe tak van sport met veel mogelijkheden. Geo-informatie zorgt voor de verbinding.
- 5** Geodata is meer dan een kaart, objectgericht werken is een belangrijke ontwikkeling.

Nieuwsgierig geworden naar de wereld van geo-informatie? Breng dan eens een bezoek aan het GeoFort in Herwijnen in de Betuwe. GeoFort is een educatieve attractie op het gebied van cartografie en navigatie.

PDOK als knooppunt in geo-informatievoorziening

Om gebruikers gemakkelijk toegang tot geodata te bieden, heeft de overheid Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK) ontwikkeld. In de komende jaren zal deze dienst steeds meer een plek worden waar de Nederlandse geo-informatie samenkomt.

Leo van der Sluijs, Nico Claij en Ine de Visser

Informatie over een locatie of gebied speelt een belangrijke rol bij het analyseren en in beeld brengen van tal van maatschappelijke vraagstukken. Bij het uitvoeren van overheidsdiensten is actuele en betrouwbare geo-informatie vaak essentieel. 'Locatie' is een handige zoekingang bij het aanbieden van overheidsdiensten. Op overheid.nl kan men bijvoorbeeld op basis van een locatie zien welke vergunningen zijn verleend (geozet.koop.overheid.nl/overuwbuurt/overheidnl). 'Locatie' is ook essentieel voor het aanbieden van diensten (zonatlas.nl), het inzichtelijk maken van risico's (risicokaart.nl) of het kunnen tonen wat waar is gebeurd (groningen-bodem-beweging.nl/index.php/bevingskaart).

Voor deze voorbeelden geldt dat men in-

'Alle overheids-organisaties kunnen via PDOK hun geodata voor hergebruik beschikbaar stellen'

formatie aanbiedt door hergebruik van digitale kaarten of door zelf de brongegevens te bewerken die aan die kaarten ten grondslag liggen, de zogenaamde geodata. Steeds vaker wil men daarbij beschikken over de meest actuele gegevens. Via de website www.watmagwaar.nl kan men op eenvoudige wijze bestemmingsplannen van

gemeenten, provincies en het rijk vinden door te zoeken in een kaart of op basis van een postcode. De kaarten en de zoekservice op deze site zijn afkomstig van Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK), de centrale voorziening waarmee overheidsgeodata op basis van internettechnologie toegankelijk is gemaakt. In dit artikel beschrijven we deze dienst als vindplaats van Nederlandse geodata.

Op één plek

Om gebruikers van geodata gemakkelijk toegang tot geodata te bieden, heeft de overheid PDOK ontwikkeld. De door PDOK geleverde actuele geodata zijn voorzien van metadatering. Diverse geobasisregistraties worden door deze dienst ontsloten, zoals de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Topografie (BRT) en sinds kort de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). De laatste is overigens pas op 1 januari 2016 landdekkend beschikbaar. Verder ontsluit deze dienst ook andere geodatasets van nationaal belang, zoals het Actueel Hoogtebestand van Nederland, het Nationaal Wegen Bestand en luchtfoto's. Momenteel worden op basis van circa 70 datasets in totaal zo'n 200 verschillende webservices aangeboden. De digitale kaarten zijn eenvoudig te gebruiken in een geografisch informatiesysteem (GIS), viewers of specifieke eigen toepassingen. Gebruikers hoeven minder tijd te steken in het verzamelen van data, maar kunnen zich meer richten op het toepassingsgericht werken met gegevens. Tevens kunnen gebruikers de data verrijken met gegevens uit andere bronnen en zo nieuwe diensten ontwikkelen.

PDOK is een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, Kadaster en de ministeries van Infrastructuur & Milieu en van Economische Zaken. Zij worden daarbij ondersteund door Geonovum, een organisatie die zich, in opdracht van diverse Nederlandse overheidspartijen, inzet voor laagdrempelige toegang tot publieke geo-informatie.

Loket

Op het PDOK Loket komt alles over deze dienst overzichtelijk bij elkaar. Door middel van een publieke viewer op www.pdok.nl kan de inhoud van vrijwel elke webservice

Leo van der Sluijs is productmanager PDOK bij het Kadaster. Nico Claij is strategisch adviseur PDOK en Ine de Visser is tactisch adviseur PDOK, beiden bij Geonovum.

(kaart) worden bekeken. Dit biedt gebruikers de mogelijkheid om voorafgaand aan het gebruik te beoordelen of de te kiezen webservice de informatie oplevert die men nodig heeft. Dit jaar zal het mogelijk worden om ook delen van bestanden aan te vragen of om abonnementen vast te leggen, zodat geodatasets met een hoge updatefrequentie met regelmaat en op maat aan de eindgebruiker kunnen worden verstrekt.

Open initiatief

PDOK is een open initiatief: alle overheidsorganisaties die hun geodata voor hergebruik beschikbaar willen stellen, kunnen deze dienst als distributiekanaal kiezen. Hierdoor kunnen ook zij profiteren van de schaalvoordelen die de dienst inmiddels biedt. Zo kunnen ze zonder substantiële investeringen, bijvoorbeeld in eigen infrastructuur, voldoen aan wensen vanuit de samenleving om geodata als open data aan te bieden. Immers, de dienst is gebaseerd op het open data-principe. Iedereen – overheid, bedrijfsleven en publiek – kan gratis gebruik maken van de producten en diensten. Slechts enkele bestanden en dataservices zijn niet open, bijvoorbeeld vanwege privacywetgeving of omdat slechts een bepaalde doelgroep gebruiksrechten op bepaalde services heeft (bijvoorbeeld luchtfoto's).

Nationaal Georegister

Een van de diensten die de PDOK-organisatie tevens aanbiedt is het Nationaal Georegister (NGR). Het NGR (nationaalgeoregister.nl) is een metadataregister annex zoekservice en bevat beschrijvingen van datasets en services van ongeveer honderd organisaties. Het is de catalogus van geodatasets en -services in Nederland. Nederlandse overheden, onderzoeksinstituten en bedrijven kunnen hun metadata in dit register publiceren. Het NGR bevat meer dan 7.000 verwijzingen naar Nederlandse datasets, waaronder ruim 900 webservices. De onderwerpen zijn zeer divers: natuurlijk de PDOK-producten, maar ook een beschrijving van de service van de buienradar van het KNMI, rivierkaarten uit de negentiende en twintigste eeuw, verschillende lagenmodellen van de Nederlandse bodem en diepere ondergrond, enzovoort.

Het NGR richt zich in eerste instantie op de professionele gebruiker. Wie bepaalde gegevens zoekt, kan deze snel filteren via de gepubliceerde metadata. Als in de metadata een link naar een dataservice of naar een downloadbaar bestand is opgenomen, is het voor de gebruikers mogelijk de data direct te downloaden en te gebruiken in eigen toepassingen.

Dat de gegevens in het NGR voldoen aan de Nederlandse profielen voor metadata en de catalogus- en geo-informatieuitwisselingsprotocollen biedt een extra voordeel. Het is nu mogelijk de metadatabeschrijvingen in andere registers te tonen, zoals in data.overheid.nl, het open dataportaal van de Nederlandse overheid. Dit portaal kan automatisch gegevens overnemen die een publiek domein- of CC0-verklaring hebben. Daardoor is het niet meer nodig om metadata aan verschillende registers aan te bieden.

Toekomst

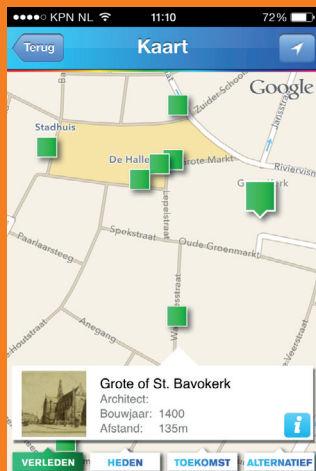
In de komende jaren zal PDOK zich verder ontwikkelen als knooppunt in de Nederlandse geo-informatievoorziening. Met de komst van de Omgevingswet, die

nieuwe (en eenvoudigere) instrumenten gaat bieden in het domein van de ruimtelijke ordening, staat de overheid aan de vooravond van een grootschalige digitaliseringsopgave. Voor de hiervoor benodigde infrastructuur kan PDOK als bouwsteen vele soorten nieuwe gegevens gaan ontsluiten. Diverse onderzoeken zijn daarvoor momenteel in uitvoering. Daarnaast neemt de behoefte toe om data uit diverse domeinen gecombineerd te gebruiken (linked data), om statische gegevens uit kaarten te combineren met hoogdynamische gegevens uit diverse bronnen (sensordata: luchtkwaliteit, waterhoogte) maar bovenal om af te stappen van de platte 2D-kaart en informatie in 3D aan te bieden. De impact daarvan op de geo-informatievoorziening is groot. Dit vraagt om aanpassingen in processen en organisaties, om verdergaande samenwerking tussen diverse sectoren en om technische innovaties. Overheid, bedrijfsleven en wetenschap willen dergelijke vraagstukken nadrukkelijk samen oppakken en hebben in april 2014 hiervoor gezamenlijk afspraken gemaakt. PDOK en NGR zijn voor deze toekomstige ontwikkelingen een belangrijke basis. <

Check je plek

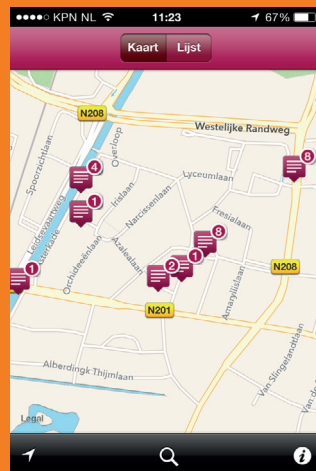
Apps die gebruik maken van plaatsbepaling en geodata zijn er in alle soorten en maten. IP-redacteur Matthijs van Otegem probeerde er zes op zijn iPhone uit.

Door: Matthijs van Otegem

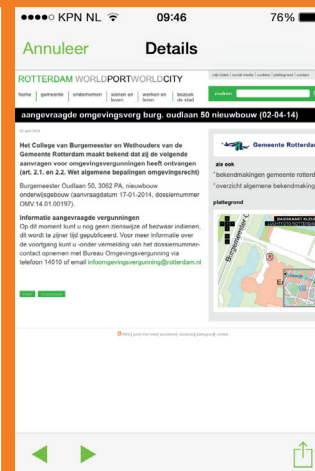
URBAN AUGMENTED REALITY

UAR laat je gebouwen zien van nu, van vroeger en zelfs van de toekomst. Je richt je telefoon op de stad om je heen, en als je op een gebouw klikt, krijg je foto's en soms ook bouwtekeningen. Een audiotour behoort in de grotere plaatsen tot de mogelijkheden. Het Nieuwe Instituut heeft de data geleverd en de app ontwikkeld. Leuke feature is dat gebruikers zelf ook gebouwen en content kunnen toevoegen. Als Amsterdammer die net in Rotterdam is gaan werken een bron van kennis en vermaak. *Outsmart the locals* ;-)

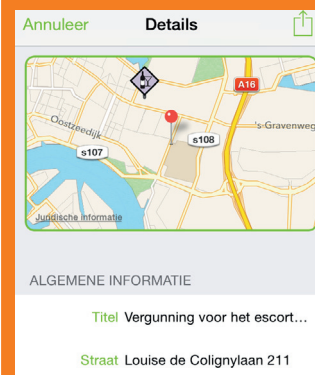
HIER WAS HET NIEUWS

De KB lanceerde vorig jaar een app op basis van 10 miljoen gedigitaliseerde krantenpagina's. Afhankelijk van je locatie krijg je oud nieuws uit de buurt. Dat er in 1923 ingebroken is bij de burens en in 1935 een aanrijding was om de hoek. Uit de krantendata zijn alle locaties gefilterd en netjes gestandaardiseerd en gesorteerd. De app bevat vanwege auteursrechten alleen data tot 1940. Het brengt geschiedenis letterlijk dichtbij en geeft een nieuw venster op je buurt. Behalve als je wijk na de oorlog is aangelegd... Met actuele data erbij zou het nog leuker worden!

OMGEVINGSALERT

Als je wilt weten of er bouwplannen zijn in de buurt of de burens van plan zijn de eeuwenoude kastanjeboom om te zagen, dan is OmgevingsAlert iets voor jou. De gemeente zet alle aanvragen voor vergunningen in een kaartje en je bent op de hoogte. Een heerlijk geslaagd voorbeeld van de digitale overheid; de alerts krijg je gepusht. Het wijkkrantje kan vanaf nu meteen in de kattenbak. Natuurlijk vervangt de app niet het praatje met de overbuurvrouw.

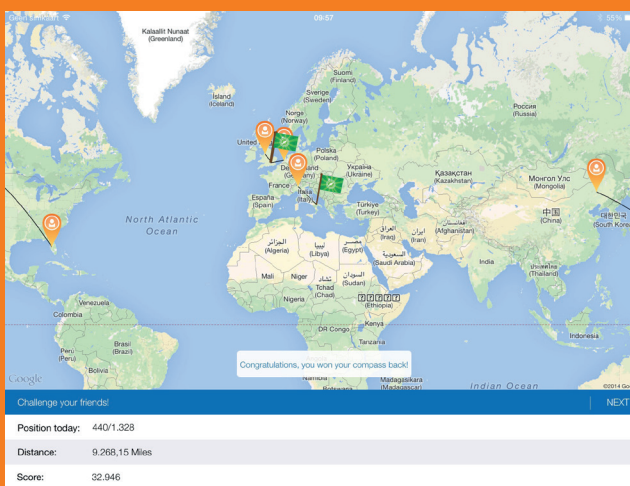
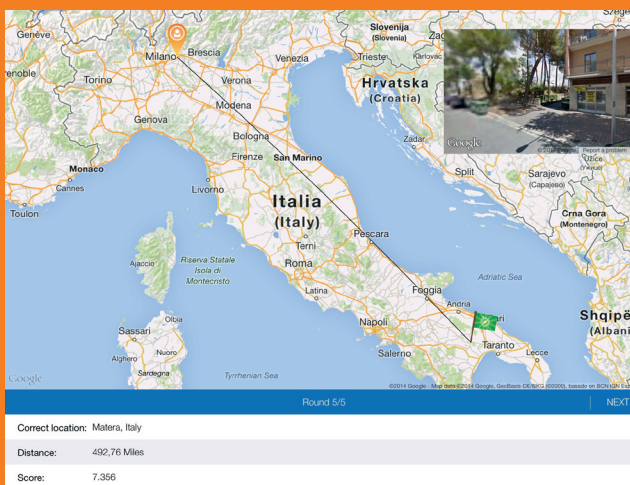
POLLENNIEUWS

Je kan van alles alerten, dus ook pollen. En dat is heel handig voor de hooikoortsigen onder ons. Het KNMI geeft de data van het weerbeeld, en dat gekoppeld aan het seizoen en bloeitijden van planten levert een precies beeld op waar je wanneer last hebt van hooikoorts. Je kunt zelf aangeven waar je last van hebt (benauwdheid, hoesten, last van ogen of neus) en hoe erg (1-10) en je ziet de scores van je lotgenoten. Sommige gebruikers geven in de reviews aan dat ze eindelijk weten waar hun allergische reactie vandaan komt.

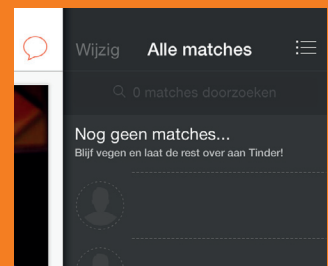
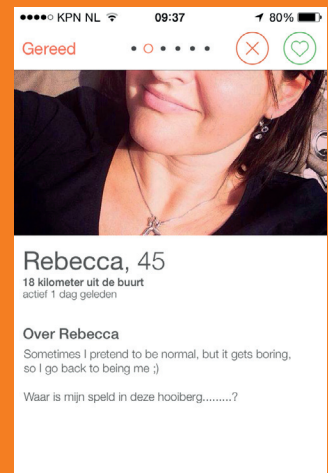
GEOGAME

Geogame is een spelletje waarbij je op basis van foto's moet raden waar ter wereld de foto genomen is. Des te preciezer en sneller je de plek raadt, des te meer punten je krijgt. De beelden komen uit Google Street View. Prachtige kwaliteit, maar de laadsnelheid is soms veel te traag. Toch de moeite waard om uit te proberen. Random plaatjes uit de hele wereld prikkelen de nieuwsgierigheid. En vooruit... Af en toe een klein feestje der herkenning. Yes, 64.354 punten!

TINDER

De relatieve anonimiteit van internetdating en toch dichtbij. Tinder toont profielen van andere tinders in de buurt. Je kiest: leuk of niet leuk. Heb je een match, dan kun je een chat starten. De data komt van de gebruikers zelf die de locatiefunctie op hun telefoon aan hebben staan. Simpel, snel, effectief: keiharduh vleeskeuring. Ik vond er niet veel aan want niemand likete mijn oude kop. Of nee, wacht... Toch. Schrik. Ik doe dit voor IP hoor!

Matthijs van Otegem is redacteur van InformatieProfessional.

Erfgoed & Locatie

Databases van erfgoedinstellingen bieden een schat aan gegevens en historische informatie. Die rijkdom wordt zichtbaar wanneer je de gegevens met elkaar verbindt, zodat ze samen een groot verhaal vertellen. Het project Erfgoed & Locatie stelt erfgoedinstellingen in staat om hun gegevens uit te wisselen op basis van locatiegegevens en nieuwe diensten te ontwikkelen.

Ralph Kits

‘De technische infrastructuur van Erfgoed & Locatie vormt het hart van het project’

Ralph Kits is projectmedewerker Erfgoed & Locatie bij Digitaal Erfgoed Nederland.

Bij erfgoed speelt de historische dimensie (tijd, plaats en gebeurtenis) een belangrijke rol. Vrijwel alle databases of diensten met digitaal cultureel erfgoed bevatten dan ook specifieke locatiegegevens. Helaas komen historische geografische termen vaak niet overeen met moderne geografische termen. Om gebruik te kunnen maken van deze geo-informatie is zowel harmonisatie van gegevens(vormen) als het gebruik van breed geaccepteerde (open) standaarden noodzakelijk. Dit is een belangrijke voorwaarde om aan elkaar gerelateerde gegevens ook daadwerkelijk aan elkaar te kunnen koppelen. Het project Erfgoed & Locatie wil een bijdrage leveren aan de standaardisatie bij erfgoedinstellingen en faciliteert hen om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden die dit oplevert. De primaire doelgroep van Erfgoed & Locatie (E&L) is dus de Nederlandse erfgoedsector: archieven, musea, bibliotheken en archeologische en bouwhistorische instellingen. De producten van E&L (zie verderop) kunnen de erfgoedinstellingen vervolgens zelf inzetten voor hun eigen doelgroepen. Het project werd in 2009 geïnitieerd door de Stichting Archiefprogrammatuur (STAP). In 2012 heeft Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) de uitvoering ervan op zich genomen, in samenwerking met de

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Stichting Bibliotheek.nl en Waag Society.

Infrastructuur & toolkits

De technische infrastructuur die door Erfgoed & Locatie wordt ontwikkeld vormt het hart van het project. Deze moet de te realiseren publieksdiensten mogelijk maken. E&L volgt ruwweg het drielagenmodel zoals dat vaak wordt gebruikt voor referentie-infrastructuren van de overheid: een onderste laag met databronnen en -opslag (collecties), een middenlaag met semantische onderdelen en diensten (de technische infrastructuur van E&L) en een bovenste laag van toepassingen (publieksdiensten zoals een webviewer). Binnen de looptijd van het project wordt onder andere een aantal toolkits voor de (publieke) toepassingen in de bovenste laag ontwikkeld. Instellingen kunnen deze toepassingen, samen met de creatieve industrie, vervolgens verder doorontwikkelen.

De toolkits stellen erfgoedinstellingen in staat zelf een kaartviewer of een mobiele tour te configureren. Door middel van de viewer kan de ontsloten data op diverse manieren worden bekeken en doorzocht. De bijbehorende toolkit maakt het mogelijk om de informatie te selecteren die in de viewer getoond wordt en de viewer te embedden binnen de eigen website.

Ook wordt een toolkit ontwikkeld waarmee instellingen een mobiele tour-app kunnen samenstellen, uiteraard op basis van locatie, maar ook aan de hand van een thema of periode. Een instelling kan dan bijvoorbeeld een stadswandeling aanbieden als app, waarmee de gebruiker op locatie informatie vindt.

Meedoen

Inmiddels leveren ruim 25 erfgoed- en archiefinstellingen een bijdrage aan E&L, waaronder Amsterdam Museum, DANS, Beeld en Geluid, Erfgoed Brabant, Nationaal Archief, Naturalis NBC en ProBiblio. Een zestal pilotteams met medewerkers van de deelnemende instellingen onderzoekt hoe de verschillende onderdelen van E&L moeten gaan werken. Zij leggen vast wat er gedaan moet worden om deze onderdelen werkend en bruikbaar te maken. Ook bekijken ze welke onderdelen (bijvoorbeeld softwarepakketten, code

en standaarden) al bestaan en (eventueel in aangepaste vorm) hergebruikt kunnen worden. Vanaf 1 juli 2014 worden de resultaten van deze pilots uitgewerkt tot een pakket eindproducten dat E&L op 1 juli 2015, bij afronding van het project, zal opleveren.

Erfgoedinstellingen die data aan E&L aanleveren dienen goed zicht te hebben op de samenstelling en indeling van de eigen data, zodat duidelijk is welke velden overeenkomen met de voor E&L noodzakelijke (meta)data(velden). Voor een succesvolle aanlevering kan het noodzakelijk blijken dat de erfgoedinstelling de data eerst zelf op orde brengt. Om te voorkomen dat alle digitale collectie data moet worden aangepakt, stelt E&L voor om een relevante selectie bruikbaar te maken en aan te bieden. Die selectie is afhankelijk van de doelgroep en de wensen van de instelling.

(Laten) verrijken

De E&L-infrastructuur gebruikt een historische geo-coder om historische topografische aanduidingen in de aangeleverde bronnen te geo-coderen: het toeschrijven van geografische informatie (meestal coördinaten) op basis van andere geografische data, zoals straatnaam, plaatsnaam en postcode. Hierbij is semantiek een interessante uitdaging: in verschillende periodes en binnen verschillende disciplines kunnen uiteenlopende schrijfwijzen of termen gebruikt worden voor dezelfde geografische informatie of voor soortgelijke concepten. Denk bijvoorbeeld aan de vele mogelijke schrijfwijzen van een bepaalde straatnaam, door schrijffouten, verandering van schrijfwijze door de jaren heen, het wijzigen van een straatnaam of het geheel verdwijnen van een straat.

In de E&L-ontologie worden de per bron verschillende termen voor soortgelijke informatie en concepten onderling met elkaar verbonden. Hierdoor levert een zoekvraag toch een relevant, betekenisvol resultaat uit de geraadpleegde brongegevens op. Op deze manier kan een erfgoedinstelling zijn eigen data (laten) verrijken. De instelling definieert zelf welke informatie voor wie toegankelijk is en welke informatie ontsloten en/of verrijkt wordt via E&L. Een mogelijkheid voor verrijking is bijvoorbeeld het crowdsourcen van het geo-refereren van kaartscans: het toewijzen van coördinaten aan een afbeelding, zodat

Wie gedigitaliseerde historische informatie over de Berenstraat in Amsterdam vindbaar wil maken op basis van de huidige straatnaam, moet die term met alternatieve schrijfwijzen verbinden: Beerestraat, Beerenstraat en Berensluis

duidelijk wordt welk geografisch gebied deze dekt en de scan wat betreft oriëntatie geografisch correct gepositioneerd kan worden op de basislaag. Ook is het mogelijk een erfgoedobject te voorzien van geo-informatie door het aan een punt op een kaart te koppelen; geo-taggen. Andersom kan natuurlijk ook: een geografische locatie voorzien van nieuwe content zoals foto's of verhalen, oftewel geo-annoteren. Hierdoor leveren de inspanningen van deelnemende instellingen naast een betere toegankelijkheid van de collectie ook de kans om waardevolle aanvullingen te krijgen vanuit een betrokken publiek. <

'Inmiddels leveren ruim 25 erfgoed- en archiefinstellingen een bijdrage aan Erfgoed & Locatie'

WatWasWaar

Binnen het project Erfgoed & Locatie krijgt de website WatWasWaar, waar historische informatie over elke plek in Nederland te vinden is, een nieuwe vorm. Specifiek is de opdracht om de gedigitaliseerde collectie Historische Kadastrale Basiskaarten Nederland 1811-1832 online beschikbaar te houden.

Momenteel toont WatWasWaar.nl een ruime collectie van gedigitaliseerde kaarten. De ver-

nieuwing ten opzichte van WatWasWaar zal met name in de techniek aan de achterkant plaatsvinden. Waar de site vanuit een gesloten systeem de scans van een vastgelegd aantal collecties toont, zal E&L gebruik maken van een actief systeem om collecties van een groeiend aantal deelnemende erfgoedinstellingen te benaderen, gebundeld te tonen en verrijkte (meta) data weer terug te leveren.

Werken met de electorale kaart

Electorele geografie bestudeert de samenhang tussen stemgedrag en locatie. Hoe ziet de politieke kaart eruit, en waarom? Het betreft een in Nederland nog relatief nieuw onderzoeksthema dat zich de laatste jaren in een groeiende belangstelling mag verheugen. Studies op dit terrein zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van verkiezingsdata, die sterk in ontwikkeling maar nog wel voor verbetering vatbaar is.

Josse de Voogd *****

In het eerste stadium van mijn onderzoek, dat teruggaat tot de jaren negentig, werkte ik met handgeschreven uitslagen per stembureau en met de uitslagenpagina's in de krant. De beschikbaarheid van verkiezingsdata is sinds die tijd flink verbeterd. De Kiesraad heeft alle verkiezingsuitslagen per gemeente uit de Nederlandse geschiedenis op haar website toegankelijk gemaakt, aangevuld met fraaie interactieve kaarten (www.verkiezingsuitslagen.nl). Wat betreft de uitslag per stembureau ligt het gecompliceerder. Sommige gemeenten maken uitgebreide rapporten of visualisaties met de uitslag per buurt of stembureau, bij andere moet de uitslag opge-

vraagd worden. De uitslagen per stembureau worden ook aan de Kiesraad doorgegeven, maar vaak zonder geografische aanduiding als adres, postcode en soms zelfs naam.

Vanuit de overheid is er zeker nog ruimte voor verbetering van de beschikbaarheid van deze gegevens. Dit zou wenselijk zijn voor verder onderzoek, maar ook vanuit het oogpunt van democratische controle. Weergaven en analyses op basis van stembureaus op een niveau hoger dan één gemeente bevinden zich vooralsnog vooral in een circuit van zelfstandigen, waardoor publicatie afhankelijk is van wat opdrachtgevers willen. Daarnaast beperken auteursrechten het (her)gebruik.

Complexiteit

Electoraal-geografisch onderzoek is een tijdrovende bezigheid waarvan de complexiteit nogal eens wordt onderschat. Een van de kopzorgen vormen de gemeentelijke herindelingen die vrijwel elk jaar plaatsvinden. Bij het vergelijken van verschillende verkiezingsuitslagen of verschillende soorten data dient men uit te gaan van dezelfde gemeentegrenzen, wat leidt tot een hoop herberekenwerk. In 1918 waren er nog 1118 gemeenten, vandaag de dag 403. Nog gecompliceerder wordt het als gemeenten niet alleen zijn samengevoegd, maar ook opgedeeld. Een duik in oude gemeentearchieven is dan vaak onvermijdelijk. Een ander nadeel van herindelingen is dat de verschillen tussen gebieden worden afgevlakt. Zo beslaat de gemeente Terneuzen beide kanten van de scheidslijn tussen katholiek en protestants en verkleurde de gemeente 's-Hertogenbosch van PvdA-rood naar VVD-blauw na een fusie met de randgemeenten. Gezien de trend waarbij gemeenten steeds groter worden, neemt het belang van goede en beschikbare data op buurt- of stembureauniveau verder toe.

Voordelen

De verkiezingen vormen de grootste enquête van Nederland. Het grote voordeel van geografisch verkiezingsonderzoek boven een survey is dan ook dat alle kiezers meegeteld worden en dat specifieke regionale trends goed zichtbaar worden. Zo weten we uit enquêtes dat laagopgeleiden vaak op de PVV stemmen, maar blijkt uit geografisch onderzoek dat in grote delen

Josse de Voogd is zelfstandig onderzoeker en schreef onder meer *Bakfietsen en Rolliuken, de electorale geografie van Nederland* (2011), *Bureau de Helling*, en *Nieuwe scheidslijnen op de kaart* (2013), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

van Nederland veel laagopgeleiden wonen maar er toch weinig PVV gestemd wordt. Dit duidt op het belang van andere factoren, zoals de sociale samenhang in en de geschiedenis en politieke cultuur van een regio. Qua stemgedrag lopen Friesland en Limburg bijvoorbeeld sterk uiteen, terwijl men op grond van inkomen en opleidingsniveau een kleiner verschil zou verwachten.

Enquêtes maken niet zichtbaar hoe scherp de scheidslijn tussen van oudsher katholieke en protestantse regio's ook na de massale ontkerkelijking nog is. Ten zuiden van deze lijn, van Zeeuws-Vlaanderen naar de Achterhoek, stemt men niet langer bovengemiddeld op de Katholieke Volkspartij, maar op de PVV, SP of niet.

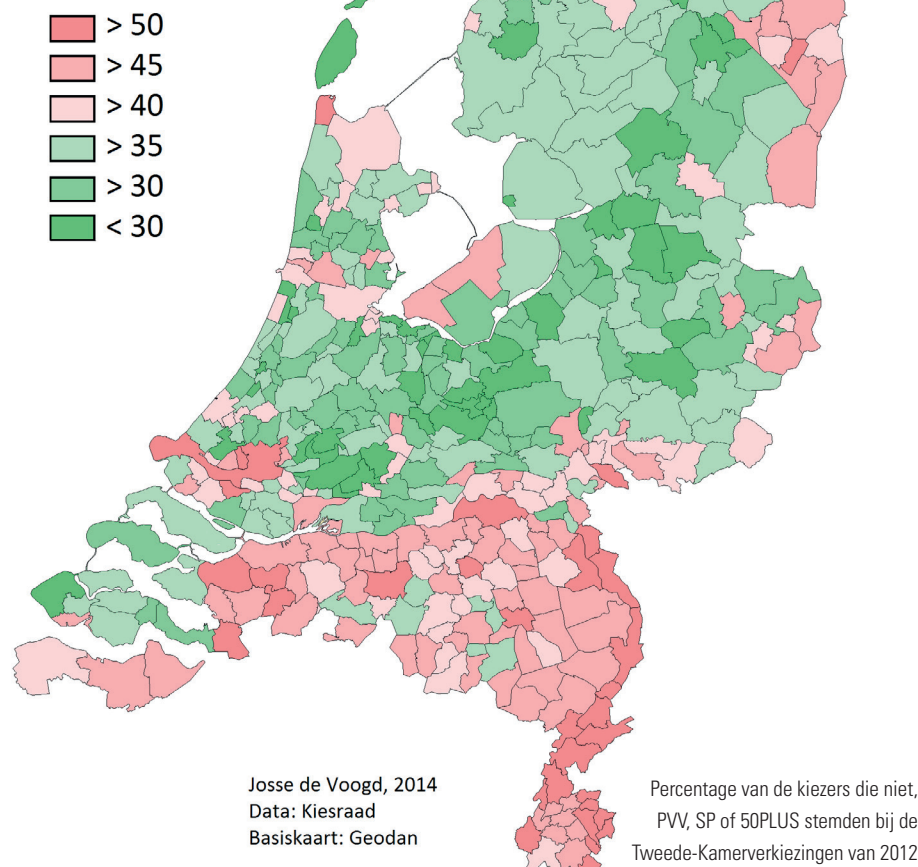
Beperkingen

Een geografische benadering kent ook nadelen en gevaren. Zo betekent een samenhang op gebiedsniveau niet altijd dat er ook een samenhang bestaat op individueel niveau. Als in een wijk veel op de PvdA wordt gestemd en er wonen veel allochtonen, dan hoeven het niet noodzakelijkerwijs de allochtonen te zijn die PvdA stemmen. Uit ander onderzoek op basis van enquêtes weten we dat dit vaak wel het geval is. Een combinatie van verschillende typen onderzoek geeft het beste beeld.

Een aandachtspunt is ook de weergave van een kaart. De keuze van andere categorieën en kleuren kan andere patronen in een kaart benadrukken. Verder vallen op een kaart de hoogste scores van een partij het meeste op, terwijl die plekken niet per se representatief hoeven te zijn voor het hele electoraat. Zo liggen de hoogste scores voor de PVV vaak in arme stedelijke buurten met een van oudsher linkse signatuur, maar blijkt het grootste deel van de PVV-aanhang toch welvarender en afkomstig uit rechtse hoek.

Relevantie

Dat de aandacht voor electorale geografie tot voor kort gering was, heeft mede te maken met het Nederlandse kiesstelsel op basis van evenredige vertegenwoordiging: elke stem uit elk gebied telt even zwaar. In landen met een districtenstelsel, zoals de Verenigde Staten, is het belangrijker onderscheid te maken tussen regio's waar de uitslag toch al vastligt en gebieden waar

‘Een van de kopzorgen vormen de gemeentelijke herindelingen die vrijwel elk jaar plaatsvinden’

het wel zin heeft om campagne te voeren. Maar ook in Nederland zijn er wel degelijk sleutelgebieden te vinden die een belangrijke rol spelen bij de uitslag. Kiezersbewegingen zijn in het zuiden groter dan in het noordoosten en het bevolkings- en dus kiezersaandeel van suburbane gebieden wordt vaak onderschat. Voor een partij is het verstandig om de geografische spreiding van de eigen aanhang goed te kennen. Bij verkiezingen draait het vooral om de opkomst van de eigen kiezers en het overhalen van kiezers van nabije partijen. Voor een partij als GroenLinks valt er doorgaans weinig te winnen in een bolwerk van de PVV of SGP.

Barometer

Het belang van electorale geografie gaat verder dan alleen dat van de partijen. De uitslagenkaarten weerspiegelen de ontwikkelingen in de samenleving, waarbij maatschappelijke scheidslijnen veranderen en zich verdiepen. Naast religie en inkomen worden factoren als opleiding en leefstijl belangrijker. Thema's als migratie en Europese samenwerking hebben geleid tot nieuwe breuklijnen en leiden ertoe dat de oude brede volkspartijen worden uitgedaagd door partijen met een meer uitgesproken visie hieromtrent. Zo verliest de PvdA op de ene plek kiezers aan D66 en elders aan de SP. Daarnaast nemen de verschillen tussen regio's toe door een terugtrekkende overheid en bevolkingskrimp.

Het kiesgedrag vormt een soort barometer van de gemoedstoestand in een bepaalde regio of buurt en toont de waarden en wensen die er leven. Ook voor overheden en bedrijven is het daarom een nuttig instrument dat een breder perspectief biedt dan alleen sociaal-economische cijfers dat doen.

Leiden en omstreken op de virtuele kaart

Tijdens haar studie IDM aan de Haagse Hogeschool heeft Eline Corée vaak projecten op het gebied van geospatiële data en erfgoed gedaan. Haar afstudeeropdracht voor Erfgoed Leiden en Omstreken sloot daar goed op aan: welke stappen zijn nodig om een interactieve kaartapplicatie met zoekfunctie te realiseren?

Door: Eline Corée

Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO) heeft een *kaartapplicatie* voor ogen: een website en een mobiele app die de complete collectie – zowel het archief als de archeologische en monumentale collecties – ontsluit. Bij veel objecten uit die collecties is de locatie namelijk de (enige) gemene deler. De applicatie dient uit twee delen te bestaan: een recreatieve versie voor nieuwsgierige gebruikers, zowel bewoners als toeristen, en een onderzoekersversie waar de gebruiker meer mee kan.

Onderzoek

ELO gaf aan dat zij gebruikers graag meer bij de ontwikkeling van de applicatie wil betrekken. Daarnaast was er bij de organisatie zelf al veel kennis over de benodigde technieken. Daarom heb ik de focus van mijn onderzoek bij de gebruikers gelegd en niet bij de techniek. Ik heb een online enquête uitgezet die door ruim 1100 respondenten volledig is ingevuld. Daarnaast heb ik gesprekken gehad met collega's binnen de organisatie, om te bepalen wat hun wensen en eisen zijn. De enquête bestond met name uit gesloten vragen, waarvan een deel demografisch, om ook een beeld te krijgen van wie de gebruikers zijn. Om goed te bepalen wat de wensen en eisen van de gebruikers zijn, heb ik drie open vragen toegevoegd. Hoewel dit bij het uitwerken van

de resultaten voor veel extra werk zorgde, leverden de antwoorden een verrassend hoog aantal nieuwe ideeën en creatieve toevoegingen op. Een voorbeeld van zo'n verrassing is het idee van gebruikers om genealogische data te koppelen aan geografische; hier was binnen de organisatie nog weinig over nagedacht.

Uit de enquête bleek dat de gebruikers erg enthousiast zijn over het idee van ELO en dat zij hier graag aan bij willen dragen. Meer dan 250 respondenten gaven aan zitting te willen nemen in de klankbordgroep over de enquête. ELO zal met deze uitkomsten aan de slag gaan.

Adviesrapport

Op basis van het gebruikers- en organisatieonderzoek en het onderzoek naar de huidige situatie en soortgelijke applicaties heb ik een adviesrapport opgesteld. In dit rapport doe ik onder andere aanbevelingen voor de zoekfuncties van de applicatie, verschillende manieren van het tonen van objecten en voor eventuele extra toepassingen. De specificaties zijn onderverdeeld in verschillende maten van prioriteit. Enkele belangrijke punten uit het adviesrapport zijn:

> alvorens de kaartapplicatie te bouwen moeten locaties toegekend worden aan objecten waarbij dit nog niet het geval is;

- > de mogelijkheid tot zoeken met zoekveld, filters en tijdbalk toevoegen;
- > afbeeldingen op locatie tonen; indien mogelijk liefst zowel een historische als een moderne afbeelding van de betreffende plek;
- > themakaarten ontwikkelen, bijvoorbeeld met betrekking tot de lakenindustrie of kastelen in de omgeving;
- > historische kaarten tonen; als basislaag of als kaartlaag; dit laatste kost minder werk maar biedt ook minder mogelijkheden;
- > objecten tonen door middel van pins, polygonen, lijnen en vectoren.

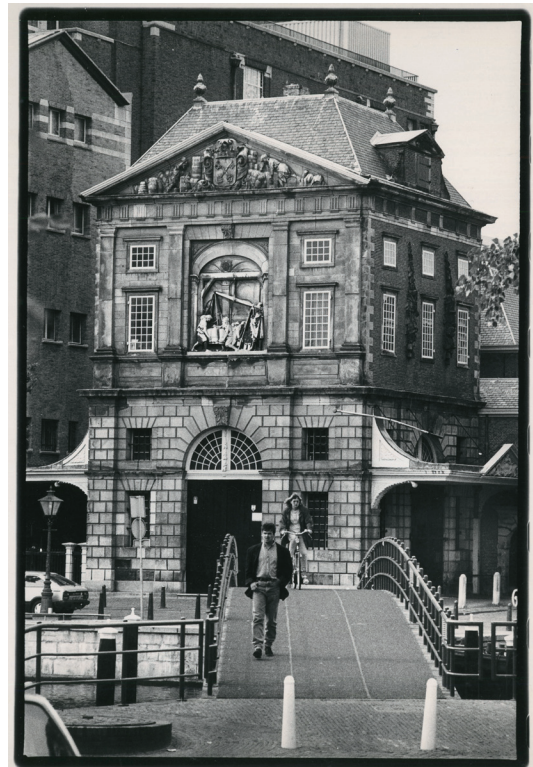
Beginnen

Mijn advies is om te starten met een basisversie van de kaartapplicatie. Hierin krijgen in elk geval de

musthaves en een paar collecties zoals de beeldbank een plek. Met een basisversie, die er sneller ligt dan een geheel uitontwikkelde applicatie, hoeven gebruikers niet te lang te wachten op het resultaat van hun inzet bij de enquête en de toekomstige klankbordgroep. Op deze manier blijft de klantenbinding hoog. Bovendien kunnen er tijdens het doorontwikkelen van de basisversie ideeën voor toevoegingen ontstaan die in het adviesrapport niet geopperd zijn. <

Nieuwsgierig geworden naar het adviesrapport? Het staat als leestip op www.den.nl/nieuws/bericht/4177.

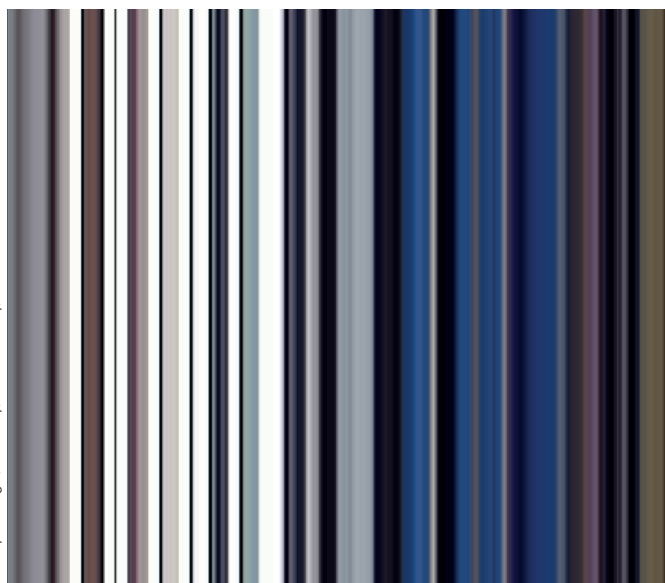
Eline Corée is projectmedewerker Communicatie bij Digitaal Erfgoed Nederland (DEN).

De Waag, Leiden

Foto: R. van Gulick. Regionaal Archief Leiden

AGENDA

© Cory Arcangel, Courtesy, Lisson Gallery, London

Colors, projection from a digital source (2006) van Cory Arcangel.

Tot 2 juni te zien in EYE

events, etc.

12 en 13 mei • 4th EUROPEAN DATA

PROTECTION DAYS • Worldwide Data Protection and the European Reform

• Berlijn • www.euroforum.de/edpd/

13-15, 20 en 21 mei • ONLINE OPSPOREN

VAN INFORMATIE • VOGIN-cursus

• Wageningen • vugin.pbworks.com

19 en 20 mei • LIBER WORKSHOP

ON DIGITAL CURATION • Wenen

• liber2014.univie.ac.at/home/

12 juni • NATIONAAL BIG DATA

CONGRES • De mogelijkheden en consequenties van Big Data voor de overheid • Utrecht • www.bigdatacongres.nl

19 juni • DE BIBLIOTHEEK ACTIEF IN

HET SOCIAAL DOMEIN • Conferentie

• Utrecht • www.probiblio.nl

23 juni • ALTMETRICS

• expanding impacts and metrics • Bloomington (VS) altmetrics.org/altmetrics14/

26 juni • KBenP ZOMEREVENT

• Informatief: 'professionals inspireren professionals' • Scheveningen

• www.kbenp.nl/actueel/kbenp-zomerevent-op-26-juni

Meer events op

www.informatieprofessional.nl

exposities

Cinema Remake

De tentoonstelling 'Cinema Remake – art & film' in Filmmuseum EYE te Amsterdam toont tot 2 juni het werk van filmmakers en kunstenaars die bestaande films als uitgangspunt nemen om iets radicaal nieuws te creëren. De tentoonstelling gaat vergezeld van een filmprogramma van remakes en de films die als inspiratie hebben gediend voor werken in de tentoonstelling, zoals *Colors* (1988) van Dennis Hopper. www.eyefilm.nl

Mammoetfoto's

Het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam presenteert tot 10 juni uit eigen collectie 24 mammoetfoto's van de Amerikaanse fotograaf Carleton E. Watkins (1829-1916). Watkins vestigde zich halverwege de negentiende eeuw in Californië, waar hij landschappen en stadsgezichten begon vast te leggen. Hij dankt zijn bekendheid vooral aan de voor zijn tijd enorme afdrukken van ongeveer 55 x 41 cm. Deze 'mammoetfoto's' van Watkins zijn vandaag de dag zeer zeldzaam. Op 21 mei houdt Weston Naef van het J. Paul Getty Museum in Los Angeles een lezing over Watkins' mammoetfoto's.

www.nederlandsfotomuseum.nl

De juiste informatie bij de juiste persoon

Adlib Bibliotheek catalogiseert meer dan boeken alleen. Adlib Bibliotheek vormt de kern van een compleet informatie- en kenniscentrum. Desgewenst kunt u deze kern uitbouwen met de uitleen-, bestel- en tijdschriftenmodules, of met vragenregistratie, SDI, full-text search en verschillende online services. Iedere vorm van informatie wordt zo op maat gemaakt voor uw gebruikers. Niet voor niets is Adlib Bibliotheek in gebruik bij vele mediatheken, bedrijven, (hoge)scholen, en juridische en overheidsinstellingen.

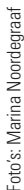

Adlib Bibliotheek

Veelzijdig Overzichtelijk Aanpasbaar aan alle soorten publicaties
Internetmodules: SDI attenderen, Online reserveren en Full text zoeken Eenvoudig titelbeschrijvingen ontleen Makkelijk rapporteren Geïntegreerde aanvullende modules: Bestelmodule, Uitleenmodule en Tijdschriftenmodule Meertalig Internationale standaarden SRU, ISBD/AACR2, Z39.50 MARCXML, OAI-PMH en meer Integreerbaar met Adlib Museum en Adlib Archief tot één 'crossdomain' systeem API-koppelingen Keuze databases MS SQL Server, Oracle, Adlib Internet ready.

adlib
The easy way to knowledge

Adlib Information Systems
(0346) 58 68 00
sales@adlibsoft.com
www.adlibsoft.com

Zoeken in de toekomst

Actuele ontwikkelingen op het gebied van 'zoeken en vinden' kwamen op 20 maart jl. aan bod tijdens de VOGIN-IP-lezing 2014. In een afgeladen zaal – plus een extra zaaltje met scherm – in de Industriële Groote Club te Amsterdam presenteerden vijf sprekers tijdens het middagprogramma hun bevindingen. Marydee Ojala reflecteerde op het verleden, het heden en de toekomst van het zoeken. Maarten de Rijke betoogde dat computers straks zelf kunnen onderzoeken wat de kwaliteit is van de formules die bepalen waarom een document voor een zoekmachine relevant is (de zogenaamde 'rankers'). Antoine Isaac liet zien hoe het Europeana Data Model bestaande standaarden rond het semantisch web opnieuw gebruikt. De rol van Market Intelligence bij AkzoNobel en de implementatie van de Knowledge XChanger werden belicht door Robert Jan Alting von Geusau. En Arno Reuser sloot af met de belangrijke rol van bibliothecarissen om 'leugens' in de internationale inlichtingenwereld op te sporen.

Door: Alice Doek, Alice de Jong en Leen Liefsoens

‘Er is sprake van een “trivialization of research”

Marydee Ojala: Waarde van het zoeken wordt minder belangrijk

Marydee Ojala, hoofdredacteur van het vakblad *Online Searcher*, trapte de VOGIN-IP-lezing af met haar keynote ‘Reflections on the reinvention of Research’. Ze stelde dat bibliothecarissen in het begin van het internettijdperk ‘tovenaars’ waren en grote hoeveelheden data konden vinden die niemand anders kon vinden. ‘Information professionals mastered data mining and big data, we just didn’t call it that.’ ‘Information was in the cloud, we just didn’t call it that.’ Maar als we het nu over internet hebben, denken we eerder aan miljonairs van amper twintig dan aan bibliothecarissen... Tegenwoordig zijn de verwachtingen sterk gestegen over wat op internet mogelijk is, en is permanent online zijn een gegeven: mensen voelen zich ontheemd als ze een dag geen e-mail kunnen checken. Verder is de eenvoud van Googles zoekbalk de norm voor alle zoekmachines geworden, en ook bij nieuwe ontwikke-

lingen is wat de ‘Great God Google’ (GGG) doet heel belangrijk. Nog een paar trends: iedere snipper papier wordt nu gedigitaliseerd en de trend is ‘sociaal’, waarbij diensten als LinkedIn, Facebook en Twitter naar elkaar toe groeien.

Er wordt meer dan ooit online gezocht, stelt Ojala, maar internetters zoeken vooral naar restaurants, reisinformatie en trivia, waardoor de waarde van het zoeken minder belangrijk wordt. Het is in feite een ‘trivialization of research’. Ojala vraagt zich af hoe informatieprofessionals de komende tijd met de ontwikkelingen zullen meegaan: wat zijn de kwesties waar het om draait, komt er nog innovatie uit onze sector? Mobiele apparaten nemen een grote vlucht en informatieprofessionals zouden zich moeten toelagen op de ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek, die nu nieuwe wegen aan het inslaan is. (AdJ)

Maarten de Rijke: Een blik onder de motorkap van zoekmachines

In zijn lezing ‘De Autonome Zoekmachine’ vertelde professor Maarten de Rijke, hoogleraar Informatieverwerking en Internet aan de Universiteit van Amsterdam, over de technologie onder de motorkap van zoekmachines. Hoe komen de ‘rankers’, oftewel de formules die bepalen waarom een document voor een zoekmachine relevant is, tot stand? Traditioneel spelen hierbij zaken een rol als een goede reputatie, een goede bron, de frequentie van het voorkomen van een term in een document en de lengte van een document. Maar hoe meet je de kwaliteit van de rankers? De Rijke liet zien hoe zijn team bezig is computers deze zaken zelf te laten onderzoeken.

Na een analyse van de inhoud en het bepalen van de structuur van de interactiedata van de gebruikers, leert men computers zelf complexe

pagina’s samen te stellen, zodat die aan testgebruikers kunnen worden getoond. Hiermee worden queries verzameld die uiteindelijk bepalen welke documenten relevant zijn, zodat de ‘rankers’ beoordeeld kunnen worden.

Voor dit onderzoek worden machines gebruikt die zonder verdere inmenging combinaties kunnen wijzigen, zodat na enkele duizenden clicks van gebruikers duidelijk wordt welke zoekmachines (ergo welke rankers) de beste resultaten leveren. Uiteindelijk kunnen zoekvragen ook worden gebruikt om websites dynamisch (en trendgevoelig) in te richten. Een voorbeeld daarvan is de site ‘now playing on the planet’ (streamwatchr.com), die met dezelfde techniek, afhankelijk van de hoeveelheid tweets clipjes van bepaalde artiesten op de site toont. (AdJ)

MIMO opgeslagen vertalingen van de term clavecimbel worden volautomatisch gekoppeld aan het object. De toegekende geotags leiden naar een beschrijving van de plaats van oorsprong. Dit alles leidt tot betere zoekresultaten en tot informatievere annotaties bij de objecten.

Het model maakt op dit moment al gebruik van externe bronnen, zoals DBpedia en Geonames. Het staat open voor verdere verrijking, in nadrukkelijke samenwerking met de Europeana-deelnemers. Ook de koppeling met Getty-vocabularies staat op stapel.

Een bijkomend voordeel van het nieuwe EDM is dat het extensies mogelijk maakt, ofwel applicaties die gebaseerd zijn op de praktijken, wensen en behoeften van specifieke domeinen.

Alle metadata van Europeana is open, zowel voor hergebruik als voor zoeken via een API. Europeana wil, zo zegt Antoine Isaac, zeker niet alleen maar een eindfabrikaat zijn, maar ook een distributiekanaal van metadata om daarmee andere sites en toepassingen te voeden. (AD)

Robert Jan Alting von 'informatie'-keuken van

AkzoNobel, een internationale verf- en coatingsonderneming met het hoofdkantoor in Amsterdam, heeft begin 2012 het product Knowledge XChanger™ van softwarebedrijf Comintelli in gebruik genomen. Het systeem aggregiert content uit verschillende bronnen, classificeert deze content met behulp van topic maps, analyseert trends en patronen in de content en levert tenslotte deze content aan geautoriseerde gebruikers via een gepersonaliseerde portal.

Al ging zijn lezing over de implementatie van Knowledge XChanger™, toch heeft Robert Jan Alting van Geusau niet één keer de naam in de mond genomen. Maar met allemaal

informatiespecialisten als toevoeging blijft zoiets natuurlijk niet lang geheim. Alting von Geusau, projectmanager en business analist bij AkzoNobel, begon zijn verhaal met een introductie van AkzoNobel en waarom het Market Intelligence (MI)-proces binnen de onderneming moest worden aangepakt. Bij MI gaat het erom dat de juiste informatie bij de juiste personen in de onderneming terechtkomt ter ondersteuning van beslissingen op alle niveaus. En dat proces moet vooral op de meest efficiënte en kosteneffectieve manier plaatsvinden.

Een team van communicatieadviseurs, juristen en informatiemanagers ging aan de slag. Zij namen

Geusau: AkzoNobel

onder andere een kijkje bij het MI-proces van andere ondernemingen en hielden interviews met key users binnen het management, de marketing en de inkoop van Akzo-Nobel om hun informatiebehoeften in kaart te brengen.

Bij het binnenhalen van content is het moeilijk om ruisvrije nieuwsfeeds te realiseren, dus daar werden providers als LexisNexis, Proquest en Dow Jones zeker op getoetst.

Bij een multinational heb je te maken met verschillende doelgroepen die allemaal hun eigen cultuur hebben. Respecteer deze culturen en besteed aandacht aan het managen van verwachtingen, luidden de 'Lessons Learned' van het implementatieproces. De lezing eindigde met een live demo van de portal. Het uiterlijk deed denken aan dat van de persoonlijke startpagina-tool Netvibes. De gebruiksvriendelijkheid is volgens Alting von Geusau hoog. Middagvoorzitter Boyd Hendriks kondigde de lezing van Alting von Geusau aan als 'vreemde eend in de bijt, maar daardoor juist een toevoeging'. In het zoekgeweld van de andere lezingen was dit kijkje in de 'informatie'-keuken van AkzoNobel inderdaad een verfrissend tussen-doortje, ook al ging het in essentie alleen over de implementatie van een softwarepakket. (LL)

'Ooit gehoord van weasel-woorden?'

Arno Reuser: Bibliothecarissen zijn de beste

Een lezing van Arno Reuser is een belevenis. Met vijftientig jaar ervaring in het inlichtingenwerk op defensiegebied is Reuser een 'kanjer van de bovenste plank', zoals hij in de aankondiging van zijn lezing werd betiteld. Hij bombardeerde het aanwezige publiek dan ook met frappante voorbeelden uit de internationale inlichtingenwereld. Maar ook de mondiale media bleef niet gespaard.

Ooit gehoord van 'weasel-woorden' of *Quadronia*? Die weasel-woorden bestaan echt. Ze klinken mooi of indrukwekkend, maar bij nadere beschouwing hebben ze weinig om het lijf. Voorbeelden zijn 'tot 50% korting' of 'algemeen bekend'. CIA-achtige organisaties zijn volgens Reuser expert in het gebruik van dit soort woorden. *Quadronia* is echter een verzinsel, maar als je verhaal over dit fictieve land op de juiste manier brengt, zijn terroristen

in staat om het vliegveld ervan op te blazen.

In de wereld van de journalistiek hebben kranten hun eigen creatieve manieren om het nieuws te brengen. Omdat *Spits!* al moest worden gedrukt voordat de verkiesingsuitslag van de laatste Amerikaanse presidentsverkiezingen bekend was, werd Obama op de voorpagina als winnaar aangeduid en op de achterkant als verliezer (zie tinyurl.com/mkcm5ml). Al is zo'n actie van *Spits!* geboren uit noodzaak, mensen nemen de inhoud voor waar aan. Vooral het feit dat dezelfde argumenten werden gebruikt waarom de kiezers voor rechts of voor links zouden hebben gekozen deed Reusers wenkbrauwen fronsen.

En dat de media het niet zo nauw nemen met de juistheid van de informatie die ze publiceren, blijkt uit de verzonden namen van bemanningsleden van de in juli 2013 in

San Francisco verongelukte Aziatische vlucht AA214: 'Sum Ting Wong', 'Wi To Lo', 'Ho Lee Fuk' en 'Bang Ding Ow'.

Dit is maar een kleine greep uit de tal van, soms hilarische, voorbeelden die Reuser aanleverde. Hierdoor bleef er op het einde maar weinig tijd over voor de essentie van zijn boodschap: 'Een goede analyse van inlichtingen, waardoor we bovenstaande leugens kunnen opsporen, kan niet worden gedaan zonder u, bibliothecarissen! Jullie zijn:

- > De beste in het onderscheiden van het goede en het kwade;
- > De beste in het selecteren van betrouwbare bronnen;
- > De beste in het valideren van open source informatie;
- > De beste in het matchen van de behoeften van de gebruikers met de wereldwijde aanbodzijde van informatie.'

En zo is het maar net. (LL)

Verder lezen

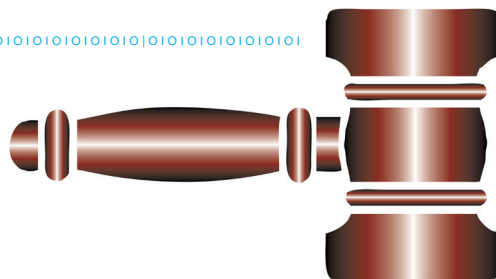
De presentaties van de workshops en lezingen zijn te vinden op vogin-ip-lezing.net/terugblik-slides-2014/

Auteursrecht voor het volk

Door: Raymond Snijders

Even dacht ik aan een 1 aprilgrap. Die avond draaide het bij *De Rijdende Rechter* niet om een hoog opgelopen burenruzie over een schutting die niet precies op de erfgrans staat of misbruik van het recht op overpad. In deze aflevering kwam er een zaak voorbij over auteursrecht. Mr. Frank Visser verdiepte zich in het auteursrecht en in licentieovereenkomsten. Hij werd daarin bijgestaan door prof. mr. Dirk Visser, hoogleraar intellectuele eigendomsrecht en een van de experts op het gebied van auteursrecht in Nederland. Waar ging de zaak precies over? Fotograaf Nelson Mooren maakte een foto van een model bij een tram-

baan in Amsterdam Zuidoost en zond deze in voor een fotowedstrijd die georganiseerd was door Zuid-oost Partners, het bureau citymarketing van het stadsdeel Zuidoost. Door het inzenden ging Mooren akkoord met de voorwaarden en gaf hij Zuid-oost Partners toestemming om zijn foto 'rechtenvrij' te publiceren voor niet-commerciële, promotionele doeleinden. Maar Zuid-oost Partners ging een stap verder. Alle inzendingen werden verzameld in een database om ze later nog een keer te kunnen gebruiken. Deze database werd beschikbaar gesteld aan In Your Pocket, een bedrijf dat commerciële stadsgidsen

maakt in opdracht van steden over de gehele wereld. Op de site van de stadsgids van Amsterdam plaatste het bedrijf vervolgens Moorens foto ter illustratie van het stadsdeel Zuidoost. De fotograaf vond dat een schending van zijn auteursrecht. Hij had er geen toestemming voor gegeven, hij ontving er geen vergoeding voor en zelfs een naamsvermelding ontbrak.

Nu is *De Rijdende Rechter* een tv-programma dat rechtsonderwerpen laagdrempelig wil presenteren aan het publiek. Ook in deze aflevering werd er niet gekozen voor een analyse van de wetsartikelen en de licentieovereenkomst. In plaats daarvan zagen we mr. Visser, vergezeld door een aantrekkelijk model, togen naar de locatie waar Mooren zijn foto had gemaakt.

Bij de trambanen lichtte de fotograaf zijn bezwaren en de eis toe, waarna de eigenaar van In Your Pocket zijn kant van het verhaal vertelde. In de studio legde prof. mr. Dirk Visser als deskundige in enkele zinnen het auteursrecht uit en gingen twee voorstanders van het traditionele verdienmodel van auteursrecht (waaronder Tim Kuik, directeur van Stichting BREIN) nogal bescheiden in discussie met twee voorstanders van nieuwe en meer flexibele verdienmodellen. Zoals gewoonlijk mocht een groep uit het publiek zich daarna uitspreken over de kwestie.

In zijn uitspraak concludeerde mr. Visser dat Nelson Mooren het auteursrecht heeft op de foto in kwestie. Door het meedoen aan de fotowedstrijd heeft Mooren een licentie verstrekt aan Zuid-oost Part-

ners waarin het hun alleen vrij stond deze foto 'rechtenvrij' te publiceren. Rechtenvrij bestaat echter niet. Hoewel dat opgevat kan worden als toestemming om de foto zonder vergoeding te publiceren voor de in de voorwaarden genoemde doeleinden, gaf die licentie Zuid-oost Partners niet het recht om de foto op te nemen in een database en deze te verstrekken aan een commerciële partij. In Your Pocket ging er klakkeloos van uit dat de aangeleverde foto's rechtenvrij waren, maar aangezien het bedrijf zelf deze foto (opnieuw) publiceerde was het zijn eigen verantwoordelijkheid om de rechten goed te regelen. En dat heeft In Your Pocket niet gedaan. Het is dan ook In Your Pocket die het dubbele van de gebruikelijke kosten van de foto moet vergoeden aan Nelson – plus een schadevergoeding omdat de naamsvermelding ontbrak.

De kijkers thuis, die aan de hand van enkele stellingen ook hun oordeel konden geven, vonden auteursrecht nog geen alledaags onderwerp. Slechts een kleine meerderheid van de 'thuisrechters' bleek Nelson gelijk te geven.

Ruziënde burens mogen misschien wel spannender zijn om naar te kijken, toch is dankzij *De Rijdende Rechter* het auteursrecht wel een stukje dichterbij het grote publiek gekomen. En kijken zowel amateur-fotografen als bedrijven in het vervolg wat beter naar hun (auteurs) rechten en plichten. <

Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim.

advertentie

Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?

ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING

Reekx

www.reekx.nl

KBenP

zomerevent

26 juni, Kurhaus te Scheveningen
'Professionals inspireren professionals'

KEYNOTE SPREKER:

Richard de Jeu (Metri)
'Zijn wearables
de voorbode
van implants?'

Aanvang
12:00 uur

Sessies

BCT, iAddress, Swets, Split-Vision, FairPoint, RulersGroup, GO
opleidingen, KBenP Search en Webservices en KBenP Zaakgericht
Werken verzorgen de inhoudelijke sessies in het middagprogramma

Overige partners

Centric,
Informatie
Professional,
Karmac, KEI,
KNVI, NVBA,
Prisma, VIP / Doc

Meer informatie en aanmelden via
www.kbenp.nl/actueel/kbenp-zomerevent-op-26-juni